БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 307 (8832)
ДЕКАБРИИН 31
СРЕДА
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Колхоз, совхоз бүхэнэй долоон жэлэй түсэбэй түлөө

«Һүүлэй табан жэлдэ хүдөө ажахын хүгжэлтын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд» тухай асуудал ехэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэһэн, КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленум энэ асуудалаар үргэн ехэ тогтоол баталан абаһан байна. Энэмнай түүхэтэ удхашанартай тогтоол гээшэ. Тэндэ хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудые хүсэдөөр бэелүүлээд байхадаа, социалистическэ хүдөө ажахымнай урагшаа үргэн алхамаар тэгүүлжэ али бүхы продукт хэзээ хэзээнэйхиһээ элбэг дэлбэгээр үгэхэ, тиихэдэнь арад зоноймнай энхэ тэниглэн байдал улам улам һайжарха байна. Олон түмэн арад зонойнгоо ажабайдалые һайжаруулха тухай түрэл Коммунистическэ партимнай, Советскэ правительствомнай ямар ехэ анхарал оролдолго гаргана гээшэб! Совет хүнүүднай үсэгэлдэрэйхиһээ мүнөөдэр баян болоно, тиигээд мүнөөдэрэйхидэ орходоо үглөөдэр бүри баян болохо байһандаа лаб найдана. Коммунизмын замаар социалистическэ Эхэ ороноймнай хүгжэлтын жама ёһо иимэ бшуу.

КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй тогтоол соо туйлай ехэ хэмжээ-ябуулгануудай хараалагдаһаниинь элитэ. Зүгөөр даалгабаританоуудые зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, манай республикын колхозууд, совхозууд, бүхы ажалшад хараалагдаһан даабаринуудаа хаһа саг соонь дүүргэхэһээ гадна, үлүүлэн дүүргэхэ бүрин арга боломжотой байһан тухайгаа мэдүүлнэ. Үнэхөөрөөшье һүүлэй үедэ, илангаяа партиин сентябриин (1953 он) Пленумһээ хойшо эрид түргэнөөр хүгжэһэн социалистическэ хүдөө ажахымнай барагдашагүй баян арга нөөсэтэйха юм. Эдэ арга боломжонуудыень эли байса тодоруулаад, хүсэдөөр хэрэглэхэ шадаха шухала.

Мүнөө партиин райкомуудай эхин парторганизацинуудай урда ехэ хүндэтэй зорилго табигданхай. Тэдэнэр КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй тогтоолтой колхозник бүхэниие, совхоз болон РТС-эй хүдэлмэришэ бүхэниие гүнзэгыгөөр танилсуулха уялгатай. Тиихэдээ юрэнхы дээрэнь хөөрэлдөөд хизаарлаха бэшэ, харин колхоз болон совхоз бүхэнэй бодото байдалтай, тэдэнэй өөһэдынь урда байһан бодото зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй. Ажалшан бүхэниие энэ тогтоолтой танилсуулха шухала гэнэбди. Теэд энэмнай колхозой гү, али совхозой түбтэ хэдэн зуугаад хүниие суглуулһан бэеэрээ, заатагүй лекци уншаха гэһэн удхатай бэшэ. Олохон нютагуудта үбэлэй үедэ иимэ хүдэлмэри хэхэ аргашьегүй байжа магад. Гол түлэб ямар юумэндэ анхарал хандуулагдаха ёһотойб гэбэл, хүн бүхэнтэй, үсөөхэн бүлэг хүнүүдтэй үдэр бүри хөөрэлдөө хэжэ байха, тэдэнэй урда ямар зорилгонуудай табигдаад байһыень тайлбарилжа үгэхэ шухала.

Эндэ юун тухай хэлэгдэнэб гэхэдэ, совхоз болон колхоз бүхэнэй долоон жэлэй түсэб тухай хэлэгдэнэ. Колхоз, совхоз бүхэндэ долоон жэлэй түсэб зохёолгые эмхидхэхэ гээшэ партийна организацинуудай, советскэ болон хүдөө ажахын зургаануудай шухалын шухала зорилго мүн гэжэ партиин ЦК-гэй декабриин Пленумэй тогтоол соо заагдана. Иимэ түсэб зохёолгодо колхозникууд, совхозой хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд үргэнөөр хабаадуулагдаха зэргэтэй. Колхозууд, совхозуудта ажалай бүтээсые хайшан гээд ехэдхэхэб, тариан ажалайшье, мал ажалайшье продукци элбэгээр, химда сэнгээр хайшан гээд үйлэдбэрилэн гаргадаг болохоб, урмашуулгын ямар хэмжээнүүдые бэелүүлхэб гэжэ гүнзэгыгөөр тодорхойлхо хэрэгтэй. Сэхыень хэлэхэдэ, манай республикын олонхи колхозууд болон совхозуудта хүдэлмэриин экономическа үрэ дүн муугаар согсологдоно, ажахын тоосоон бэелүүлэгдэнэгүй. Центнер продукциин ямар сэнтэй болоһон тухай хүсэд тоо бүридхэн хэгдэнэгүй. Тиимэһээ нэгэ хэмжүүрэй продукци үйлэдбэрилгэдэ ажалай гаргашые бага болгохын түлөө ёһотой тэмсэл ябуулагданагүй. Манай колхозууд, совхозуудта хүдөө ажахын продукциин үнэ ехэтэй байһаниинь энээгээр тайлбарилагдана.

Колхозой гү, али совхозой долоон жэлэй түсэб зохёоходоо, энэ үе соо адууһа малайнгаа тоо толгойе эрид ехээр олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, малаа али бүхы тэжээлээр бүрин хангаха, таримал бүхэнэй баян ургаса абадаг болохоһоо гадна, хүдөө ажахын продукциин өөрынь үнэ сэнгые эрид доошолуулха тухай бодомжолхо шухала. Долоон жэлэйнгээ түсэб соо колхоз, совхоз бүхэн иимэ хэмжээ-ябуулгануудые алишье талаһаань нарин нягтаар хараалаад, тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө үдэр бүхэндэ үсэд шангаар тэмсээд байбал, һү, тоһо, мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ, хүсөөд урдань орохо гэһэн түүхэтэ зорилгые Эхэ оронойнгоо бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө хубитые оруулха байна.

Колхоз, совхоз бүхэнэй долоон жэлэй түсэбые гүнзэгы бодолтойгоор зохёогоод, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын түлөө мүнөөнһөө тэмсэжэ эхилэе!

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Армениин ССР-ые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Хүдөө ажахын продуктнуудые бүри элбэгээр абаха хэрэгтэ Армениин ССР-эй ажалшадай ехэ амжалта туйлаһанай, түүхэй-хлопок, сахарай свёкло, ороохо таряа, мяха, һү, ноохо гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ дүүргэһэн, үлүүлэн дүүргэһэнэйнь түлөө **Армениин Советскэ Социалистическэ Республикые Ленинэй** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1958 оной декабриин 29

Н. С. Хрущев МНР-эй элшэн сайд С. Бататай уулзаба

Монгол Арадай Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд С. Бататай, Советскэ Союзһаа бусаха болоһонтойнь дашарамдуулан, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев декабриин 29-дэ уулзажа, тэрээнтэй хөөрэлдөө. Хөөрэлдөөн хани халуунаар үнгэрһэн байна.

Шубуу үсхэбэрилхэ шэнэ совхоз

Бурядай республикада уһанай шубуу үсхэбэрилгые Кяхтын хониной совхоз үүсхэһэн юм. Үнгэрэгшэ хабар Байгалда дүтэхэн, Хилищенскэ нуурай эрьедэ тэрэ совхоз шубуунай фермэ түрүүшынхеэ бариһан байна. Ряски нуурай элдэб тэжээлээр элбэг байһан дээрэһээнь үнгэрэгшэ зунай хугасаада 5 шубуушад 10 мянга гаран бээжэн нугаһа үсхэбэрилөө. Тус фермын база дээрэ Бурядай АССР дотор эгээл түрүүшын уһанай шубуу үсхэбэрилхэ томо совхоз тогтоогдожо байна. Ерэхэ долоон жэлэй эсэстэ тэрэ совхоз 60 мянган галуу, нугаһатай болохо түсэбтэй.

Павлодарска областиин «Иртышскэ» совхозой тракторист Иван Григорьевич Логинов «С-80» тракторые автоматическаар хүдэлгэхэ прибор ухаалан зохёоһон юм. Энэ приборой ехэ удхашантай байһан тухай КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущев тэмдэглээ һэн. И. Г. Логиновой энэ зохёол хүдөө ажахын үйлэдбэриие автоматизацилха хэрэгтэ эхи табижа үгэнэ.
Зураг дээрэ: И. Г. Логинов. **ТАСС-эй фотохронико.**

1958 ондо арадай хэрэглэлэй шухала эд бараа бүтээжэ гаргаха түсэб, бутархай эд бараанай эрьесын түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ управлениин мэдээсэл

I.

Партиин XXI съездын хүдэлэлдэ социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэйнгэ ашаар хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд совет хүнүүдэй улам ургажа багаа эрилтые бүри хүсэдөөр хангха зорилго шиидхэлгэдэ шэнэ амжата туйлаа. Промышленна, эдеэ хоолой шухала шухала эд бараа бүтэхэ гаргаха 1958 оной түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээ.

Арһан гутал, дотор, дээдэр трикотаж хубсаһа гаргаха алаар 1958 ондо тогтоогдоһон жэлэй түсэб декабриин 20-до, мяха, олбаса гаргаха жэлэй түсэб декабриин 21-дэ, сахар шанажа гаргах түсэб декабриин 23-да болзорһоо рид дүүргэгдээ. Нооһон, лён, торгн бүд нэхэхэ түсэб декабриин 19-дэ. пумаажан бүд—декабриин 26-да дүүргэгдэбэ.

II.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээжэ гаргалгада саашанхи амжалтын туйлагдаһанай, тэрэшэлэн хүн зоной олзын ехэ болоһоной ашаар бутархай эд бараанай эрьесын талаар 1958 ондо тогтоогдоһон гүрэнэй түсэб декабриин 27-до болзорһоо урид дүүргэгдээ.

1958 ондо гүрэнэй, кооперативна худалдаа наймаанай бутархай эд бараанай эрьесэ 670 миллиард шахуу түхэригэй болоһон байна. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй жэшэбэл, бутархай эд бараанай эрьесэ сасуулагдамал сэнгээр 6 процентээр, архи хараада абаагүй һаа, 7 процентээр (тэрэниие худалдалга хороо) нэмээ.

Химическэ промышленностиин шухала шухала продукци бүтээн гаргаха түсэбэй үлүүлэн дүүргэгдэһэн тухай

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ управлениин мэдээсэл

КПСС-эй ЦК-гэй майн Пленумэй (1958 он) шиидхэбэриие бэелүүлэн, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашар химическэ промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд химическэ промышленностиин шухала шухала продукци бүтээлгээр 1958 ондо тогтоогдоһон түсэбтэ даалгабаряа болзорһоонь урид дүүргээ.

Минеральна үтэжүүлгэ гаргаха жэлэй түсэб декабриин 18-да, хэмэл утаһа — декабриин 20-до, холимог аммиак—декабриин 21-дэ, кальценированнэ, каустическа содо—декабриин 25-да, сернэ кислота—декабриин 27-до, холимог каучук—декабриин 28-да дүүргэгдээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ управлени.

КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ

Коммунистическэ мүрысөөнэй туг доро

Байгалай леспромхозой клуб соо хүн зон олон. КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөн ямараар ябажа байнаб гэжэ хөөрэлдэхэеэ модошод суглараа. Коммунистическэ мүрысөөнэй түрүүшын дүнгүүд гаргагдажа, саашанхи зорилгонууд табигдахань.

Коммунистическэ ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөнэй ямараар ябажа байһан тухай леспромхозой партийна организациин секретарь Николай Димитрович Вшивков элидхэбэ.

—Коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ оролсоһон бригаданууднай хэзээ хэзээнэйхиһээ эрхим амжалта туйлажа, алишье талаараа бусадта жэшээ харуулжа байна,— гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ.—Түрүү аргаар—бага комплексно бригада болоод ажаллажа байһан Виктор Кичигинэй бригадынхид байгша ондо хоёр жэлэй түсэб дүүргэбэ. Георгий Кузнецовой бригадынхид һара соо 578 кубометрын орондо декабрь һарын 17 хоног соо 748 кубометр модо зөөгөө. Тиигээд шэнэ жэлэй гаратар 500 кубометр модо зөөхын түлөө тэмсэжэ байна.

Саашань нүхэр Вшивков баһал коммунистическэ ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байһан Евгений Барановай, Михаил Митронькиной даадаг захабарилагшадай бригадынхидай эрхимээр ажаллажа, үдэрэйнгөө даалгабариие 130—140 процент дүүргэжэ байһан тухайнь хэлэбэ.

Орон доторoo дэлгэржэ байһан энэ һайн һайхан мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, урагшаа эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллажа байһан модошод хойно хойноһоо трибунада гаража, үнэн зүрхэнэй үгэнүүдые хэлээ. Бригадир-механик Евгений Баранов иигэжэ мэдүүлбэ:

—Коммунистическэ ажалай бригада гэжэ нэрлүүлхын түлөө тэмсэжэ байһан бидэнэр гансашье оролдосотойгоор ажаллаха бэшэ, али бүхы талаараа бусадта жэшээ харуулжа байха ёһотойбди. Хуушанай хорото үлэгдэлнүүдтэй тэмсэхэтээ хамта эрдэм мэргэжэлээ саг үргэлжэдөө дээшэлүүлжэ байха гээшэ манай шухала зорилго болоно. Бидэнэр бригададаа энээн тухай нилээд хөөрэлдөөд, бинь заочноор институтда һураха, бэшэ нүхэдни үдэшын һургуулида орожо, ойрын жэлнүүдтэ дунда эрдэмтэй болохо гэжэ шиидээбди.

Отолжо зөөгдэһэн модонуудые ябталжа байдаг комплексно бригадын бригадир Петр Попов ажал хүдэлмэри, амжалта тухайгаа хөөрэхэ зуураа, архи ууха, хулигаан ааша, һамуу һальхай ябадал гаргаха баримтануудтай эрид шангаар тэмсэхэ шухала байһан тухай хэлэбэ.

Бригадир-механик Василий Елизов үгэ абаад, һаядаа уралан нарижуулгын нэгэ дурадхал оруулха гэжэ байһан тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

Леспромхозойнгоо бүхы хүдэлмэришэдтэ, инженерно-техническэ хүдэлмэришэдтэ, албахаагшадта зорюулжа, суглаанда хабаадагшад тусхай хандалга баталан абаа.

—Имагтал коммунистическэ ёһоор ажаллаял, ажаһууял, эрдэм номдо һураял! — гэжэ хандалга соонь уряалагдана.

Ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ, шэнэ техникэ болон технологиие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, хуушанай элдэб хорото үлэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ талаар һайшаалтай уялга абаад, бригада, цех, участок, халаан бүхэн иимэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ оролсыт гэжэ уряалагдана.

Нэгэшье хүн үдэрэйнгөө даалгабариие дүүргэнгүй байха ёһогүй, даажа байһан техникэеэ муудуулангүй, һайнаар харууһалжа байха, запасной частьнуудые, түлишэ алмахын түлөө, гүрэнэй нэгэшье түхэриг мүнгэ арьбалхын түлөө, бүтээн гаргажа байһан продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые химдаруулхын түлөө хододоо тэмсэхэ, ажалай журам нарнинаар сахиха гэжэ суглаанда хабаадагшад шиидхээ.

Архи ууҗа, хулигаан ааша гаргажа ябадаг хүнүүдые шоо үзэжэ, шобто хараха, али бүхы аргаар тэдээнтэй тэмсэхэ гэжэ хэлсэгдээ. Тиигээд иимэ хорото ябадалтай тэмсэхэ постнуудые участок бүхэнөөр эмхидхэхэ гэжэ шиидхэгдэбэ.

Суглаан дүүрэбэшье, хүнүүд үшөөл таранагүй. Хайшан гээд ажалаа һайнаар эмхидхэхэб, түрүү дүй дүршэл шудалхаб, дундашье, дээдэшье һургуулида орохын туладa бэлэдхэжэ захалхаб, архи уудаг, хэрэлдээ шууяа гаргадаг, һамуу һальхай зантай хүнүүдтэй хайшан гээд тэмсэхэб гэжэ хүнүүд һонирхолтойгоор хөөрэлдэнэ, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые хэлэнэ.

Хэзээдэшье хэлэһэнээ дүүргэжэ шададаг эндэхи модошод «һанаһандаа хүрэжэ, һарбайһанаа барихань» лабтай.

И. Козулин.

Һурагшадай үбэлэй амаралтые һайнаар үнгэргэе

Үхибүүд гээшэмнай хүсэ шадалаа, уран бэрхэеэ, хурса һүбэлгөө туршажа үзэхөөр эрмэлзэн дугташадаг, согтой солон зон ха юм даа. Зунайшье саг тухай хэлээд яалайб—эрэ үедэ бүхэли үдэртөө модон соо, тала нугаар, уһа орхон дээрэ сагаа үнгэргэдынь элитэ. Харин мүнөө гуаад градус хүйтэнэй хасар хүрама байгаашье һаа — үйлсэ удамжаар, мүльһэн халтирууртай дээгүүр, хада гүбөөгөө үхибүүд дүүрэн хүхилдэн һууялдана.

Дүрбэн һарын туршада заалгаа, һуралсалай жэлэй түрүүшын хахадые дүүргэһэн һургуулиин үхибүүд үбэлэйнгөө амаралтада гараад байна бшуу. дэнэй амаралтые шадамаар эмхидхэбэл, хүсэ шадалэмэжэ, саашадаа бүри амжалтайгаар һурахань лабтай.

Һургуулиинхид амаралтынгаа үедөо ажал хэжэ, агаарта ябажа, элдэб наадаар наадажа, бэе махабадаа бэхижүүлэн хатуужуула зэргэтэй. Һайнаар амархамжэшэ гээд, «өөдөө хаража, үбсүүгээ эльбэжэ» хэбтэхэ болоо һаа-һаа харахагүй ааб даа. Һурагшад ажал хүдэлмэридэ хабаадалсаха, гэр бүлэнэртөө туһалалсаха ёһотой. Жэшээнь, хүдөөгэй һургуулиин ахалагша классайхид амархынгаа хажуугаар фермэ, гүүртэ ошожо, малшадта али болохо туһа хүргэхэ аргатай.

Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ үхибүүдэй үбэлэйшье амаралтые зүбөөр, зохидоор хэрэглэжэ болохо байна. Амаралтынь үедэ аша туһатай ажал хүдэлмэридэ үхибүүдые хайшан гээд хабаадуулха тухайда һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд, комсомолой организацинууд һайн бодожо үзэхэ уялгатай. Энэ асуудалаар СССР-эй Верховно Соведэй һаяхан баталан абаһан, гүрэн түрын удхашанартай Хуулиие бүхы совет арад баяр баясхалантайгаар угтажа абаба.

Һургуулиинхидай үбэлэй амаралтые үнгэргэхэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри хаа хаанагүй үнинһөө хойшо ябуулагдаһан байха. Энэ хэрэгтэ түрэлхид, һургуулиинхид, олониитэ зон хабаадуулагдаһан байна. Жэшээнь, Улан-Удын Советскэ районой һургуулиинхидые амаралтынь үедэ сэнгүүлхын тулада Революциин талмай дээрэ мантан томо ёлко табигдаа. Тэрэнэй дэргэдэ энэ районой 9 дунда һургуули өөһэдын хүсөөр нэжээд ёлко табиха юм. Елкоёо эгээл гоё һайханаар шэмэглэһэн һургуули һайшаал магтаалда хүртэхэ зэргэтэй. Мүн бүхы һургуулинуудта өөһэдынь ёлко, хүүгэдэй садуудта утренник эмхидхэгдэхээр хараалагданхай. Городой һургуулиинхидта зорюулагдан, ород драмын театр соо, Пионернүүдэй ордон дотор гоё һайхан ёлконууд табигдаха. Багшанарай байшан соо үхибүүдэй утренник хэгдэхэ. Городой кинотеатрнуудаар үхибүүдтэ кино харуулагдажа эхилээ. Библиотекэ болон стадионууд һургуулиинхидые номоор, элдэб зугаа наадаар хангаха зэргэтэй.

Хүдөө нютагуудтахи үхибүүдэй амаралта һайнаар үнгэргэгдэжэ эхилбэ. Заиграй тосхондо электрын галаар толорһон ёлко, үхибүүдэй халтиржа наадаха мүльһэн хада бэлдэгдээ. Энэ ёлкодонь аймаг соохи һургуулинуудай һурагшад айлшаар ерэхэ байна.

Колхоз, совхоз болон РТС-үүдэй дэргэдэхи һургуулинуудта һурадаг үхибүүдэй амаралтые зүбөөр эмхидхэлгэдэ онсо анхарал табигдаха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ урда жэлнүүдтэ зарим һургуулинуудай һурагшад амаралтаяа аша туһагүйгөөр үнгэргэдэг байһан юм.

Һургуулиинхидай амаралтын үедэ элдэб хэмжээ-ябуулга: кружогуудай хүдэлмэри эмхидхэгдэхэ, һонирхолтой хөөрэлдөөн болохо, зүжэг наадан табигдаха, кино харуулагдахаар түсэблэгдөө. Теэд энэмнай гансал партада гү, али столдо һуужа хэхэ «ажал» байһан туладаа, юрын хэшээлдэ дүтэрхы болошоно бшуу. Тиимэһээ үхибүүдые амаралтынь үедэ газаагуур, сэбэр тунгалаг агаарта ябуулха хэрэгтэй. Үхибүүд санааршье, ябагааршье оршон тойроноо аяншалга хэхэ, наадаха зугаалха зэргэтэй. Тиигэжэ үхибүүдээ ёһотой һайнаар амаруулха уялгатайбди.

Үхибүүдэй үбэлэй амаралтые эмхитэй, зохидоор үнгэргэхын тулада арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, түрэлхид, профсоюзай, комсомолой, физкультурын организацинууд, һургуулиинхидай эдэбхи үүсхэл, оролдолго гаргаха ёһотой байһаниинь элитэ.

Лекторскэ нэгэ бүлэгэй хүдэлмэриин дүршэлһөө

Социализмһаа коммунизмда шата дамжан орохо үедэ коммунистическэ ушар ёһо мэдэлгые дээшэлүүлхын түлөө, хүнүүдэй ухаан бодолдохи капитализмын үлэгдэлнүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэхэ шухала болоно. Тиимэһээ манай парти лекционно пропагандада ехэ анхарал табидаг.

Хэнэйшье мэдэһээр, һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө нютагуудаар соёл культурань нилээд ургаа. Олон тоото интеллигенци — врачууд, багшанар, агрономууд, зоотехнигүүд, хүдөө ажахын түрүүшүүл хүмүүжэн гараа. Эдэнэр ямаршье темээр лекци уншаха, элидхэл хэхэ, хөөрэлдөө үнгэргэхэ хүсэд бэлэдхэлтэй хүнүүд гээшэ.

Мүнөө хүдөө нютагуудта ойлгуулламжын хүдэлмэри олон янзаар, һонирхолтойгоор үнгэргэхэ арга манда бии. Ажал хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэн табижа шадаһан хүдөө нютагай нэгэ лекторскэ бүлэгэй хүдэлмэри тухай эндэ хэлэхэмнай. Тус бүлэг политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй гэшүүдһээ бүридэнхэй юм.

Яруунын аймагай Эгэтын Адаг гэжэ нютагта «Победа» колхоз оршодог. Энэ колхоз жэл ерэхэ бүри хүгжэжэ байна. Мүнөө олзо доходынь гурба миллион хахадһаа үлүүтэй болоо.

Колхозой центртэ, холын гүүртэнүүдтэ шэнэ шэнэ гэрнүүд, үйлэдбэриин байранууд баригдаа. Эндэхи бүхы байранууд соо электрын гал оруулагданхай. Колхознигуудай гэрнүүдтэ Ильичын лампанууд яларна, радио хөөрэнэ.

Энэ жэлдэ ажалта үдэртэ 8—8 түхэриг мүнгэн, килограммһаа үлүүтэй таряан үгтэхөөр багсаагдана. Колхозой ажахын ургахатай хамта, тус артелиин гэшүүдэй оюун ухаан, соёл культурань ургажа эхилээ.

Эндэхи колхознигууд лекци, киноло үбгэн залуугүй ерэдэг болоһоор үнинэй. Тээ мэндэ долоон жэлэй һургуули шэнээр нээгдээ. Мүнөө колхозойнь үхибүүд эрдэм һуралсалаа ажал хүдэлмэритэй зүбөөр зохилдуулан эрхилнэ.

Тосхоной центртэ томо гэгшын клуб нээгдэнхэй. Эндэ ходо һаруул, дулаан, ариг сэбэр байдаг юм. Тиимэһээ эндэ хүн зон олоороо ерэжэ, газетэ, журнал уншадаг, шатар даам наададаг, кино харадаг, өөрынгөө лекторнүүдэй элидхэл, лекци һонирхон шагнадаг байха юм. Энэ нютагта энээнһээ урда лекци хаа яа, ямаршье түсэбгүйгөөр уншагдадаг байгаа. Теэд энэ жэлһээ эхилжэ гэхэ гү, али долоон жэлэй һургуулиин нээгдэхэтэй сасуу, элидхэл, лекци уншалга эли бодо һайжараа. Ажабайдалые, ажал хүдэлмэриие һайн мэдэхэ, хүн зоноо танидаг хүнүүд лекци уншадаг, элидхэл, хөөрэлдөө хэдэг болонхой. Мүнөө 11 лекторнүүд бии. Тэдэнэй зургааниинь багшанар, дүрбэниинь хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, нэгэниинь врач юм. Тиихэдэ эдэ лекторнүүдэй 7 хүниинь дээдэ эрдэмтэй, хоёрынь дунда эрдэмтэй.

Арадай ажахын һалбари бүхэниие, мүн түүхэ, тоо бодолго, геологи гэхэ мэтые һайн мэдэдэг лекторнүүд колхознигуудай һонирхоһон лэ темээр лекци уншана. Үнинэй багша Дулма Дугаровна Дондокова энэ бүлэгые хүтэлбэрилдэг юм. Хори гаран жэл соо багшалхадаа, ажабайдалһаа зааханшье таһараагүй, энэ даруу зантай эхэнэр һургуулидаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ажабайдалтай холбохо гэжэ ходо оролдодог, энэ хэрэгтэ бусадые һургадаг заншалтай. Тус бүлэгэй зарим лекторнүүд Дулма Дугаровнагай шабинар байһан туладаа, мүнөөшье тэрэнээ ехэ хүндэлдэг юм. Баталагдаһан түсэбэй гү, али парторганизациин эрилтын ёһоор, Дулма Дугаровна лекторнүүдээ холын гүүртэ, отарануудта эльгээхэдээ, тэндэ уншагдаха лекцинүүд ямар шанартайгаар, нютагай ажабайдалтай хэр холбоотойгоор бэшэгдээб гэжэ шалгадаг, хэрэгтэй ушартань лекторнүүдтээ туһалдаг юм.

Һүүлэй 3 һарын туршада тус бүлэгэй лекторнүүд элдэб темээр 33 лекци уншаа. Тэдэнэй олониинь холын гүүртэнүүдтэ, фермэнүүдтэ, отарануудта уншагдаа. Эндэхи долоон жэлэй һургуулиин директор Д. Ц. Пунцуков, колхозой малай эмшэн К. Д. Асалханов, тосхоной фельдшерскэ пунктые даагша Б. Б. Маханчеев болон бусадые эгээн эдэбхитэй лекторнүүд гэжэ арад зон тоолодог, хүндэлдэг юм. Тэдэнэй лекци уншахада хүн зон олоороо суглардаг байна.

Совет гүрэнэй гадаадын, дотоодын байдал тухай, тодорхой экономикын, шэнжэлхы эрдэм ухаанай гэхэ мэтын темээр түрэлхи хэлэн дээрэ уншагдаһан лекциие эндэхид угаа ехээр һонирхожо шагнадаг, мэдэхэгүй юумэеэ һуража абадаг байна. «Гэр байрануудтаа, гүүртэ, отарануудта ариг сэбэрые сахиха» гэһэн темээр колхозой № 2 һүнэйтоварна фермэ дээрэ нүхэр Маханчеевэй уншаһан лекциие малшад ехээр һонирхоо.

Хони үсхэбэрилгэ тус колхозой ажахын гол һалбари мүн. Гансахан энэ жэлэй үнгэрһэн юһэн һара соо тус колхоз хонин ажалһаа 2 миллион шахуу түхэриг олзо оруулһан байха юм. Тиимэһээл колхозой правлени, парторганизаци хонин ажал тушаагаа гол анхаралаа табижа байдаг. «Хонин ажал хүжөөлгөөр «Победа» колхозой туйлаһан амжалта, саашанхи зорилгонууд» гэһэн лекциие колхозой зоотехник, лекторскэ бүлэгэй гэшүүн нүхэр Цыдыпов мал ажалай бүхы фермэнүүдтэ уншаа.

Лектор өөрынгөө колхозой бодото байдал дээрэһээ жэшээ харуулан энэ жэлэй үнгэрһэн 9 һара соо колхозой хонишодой 100 эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга хайшан гэжэ абаһан тухай, түрүү хонишодой дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэһэн байна.

— Үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэжэ, хонидойнгоо тамир шадалые муудуулдаггүй, хони, хурьгадаа һайн харууһалаад байгаа һаа, манай хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 140—150 хурьга абаха дүүрэн аргатай,— гэжэ лектор хэлэбэ. Ажабайдалтай пягта холбоотойгоор хэгдэһэн лекци хонишодые ехээр һонирхуулһан, хүн бүхэн һанамжа, дурадхалаа оруулһан байгаа.

Эндэхи лекторнүүд малшадта, һургуулиин үхибүүдтэ, тэдэнэй түрэлхидтэ зорюулан эрдэм ухаанай-атеистическэ темээр лекци уншадаг юм. «Газар дэлхэй хаанаһаа бии болооб, тэндэ ажамидарал хэзээнэй бии боложо эхилээб», «Ургамалай болон амитанай аймаг хайшан гээд хүгжэдэг бэ» гэһэн лекцинүүдые бурят хэлэн дээрэ һайнаар бэлэдхэжэ уншадаг юм.

Тэрээнһээ гадна, «Эрдэм ба шажан», «Христос шажан хайшан гэжэ бии болооб», «Буддын шажан хаанаһаа бии болооб» гэхэ мэтын олон лекцинүүд уншагдаа. Шажанда эсэргүү темээр уншагдадаг иимэ лекцинүүд арад зондо ехэ юумэ ойлгуулна.

Элдэб темээр лекци бэшэхэ, уншахые даалгахадаа, лекторэй эрдэм мэргэжэлынь, хүн зондо хэр ойлгосотойгоор хэлэдэгынь хараадаа абтадаг байна. Лекциеэ бэшэжэ дүүргэһэнэйнь һүүлээр лекторскэ бүлэгэй бүхы гэшүүд сугларжа, тэрэниие зүбшэн хэлсэдэг, нэмэлтэ, хубилалтануудые оруулдаг юм.

Мүнөө тус колхозой лекторнүүд СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонуудтай, мүн һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тезисүүдтэй, КПСС-эй ЦК-гэй декабрь һарада болоһон Пленумэй шиидхэбэритэй колхознигуудаа танилсуулна.

М. Хитынов, политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна бүлгэмэй гэшүүн.

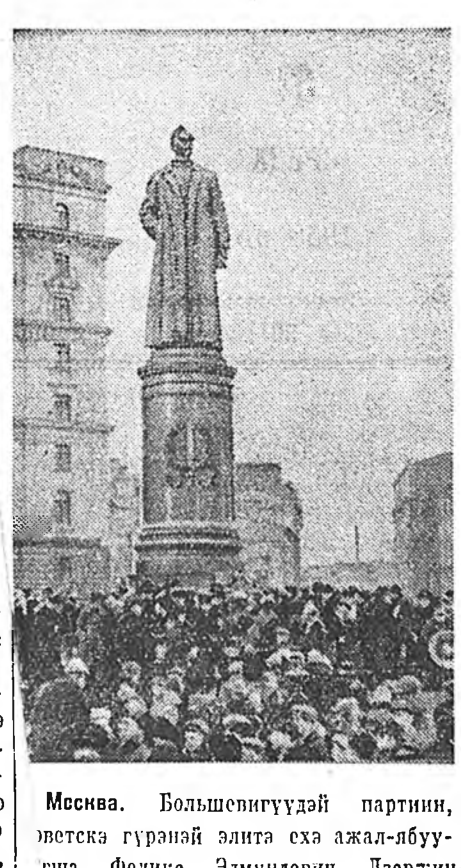

Москва. Большевигүүдэй партиин, советскэ гүрэнэй элитэ ехэ ажал-ябуулагша Феликс Эдмундович Дзержинскэдэ Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ талмай дээрэ памятник табигдаа. **Зураг дээрэ:** Ф. Э. Дзержинскиин памятнигай дэргэдэ.

ТАСС-эй фотохронико.

Агитаторай блокнодой ээлжээтэ номер

КПСС-эй Обкомой пропаганда, агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 24-дэхи номер бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ гараба.

Номерой түрүүшын хуудаһануудта «Мурысөөнэй хүгжэлтын шэнэ шата» гэһэн нүхэр М. Гаськовой, «Бичурын аймагта хони үсхэбэрилхэ түсэб тухай» гэһэн КПСС-эй Бичурын аймагай секретарь нүхэр Е. Федотовой, «Хонидой үбэлэй хурьгалые эмхитэйгээр үнгэргэе» гэһэн нүхэр Н. Сордохоновой статьянууд КПСС-эй XXI съездын угтамжа гэһэн бүлэг дотор толилогдобо.

«Баясамаа дүнгүүд, гайхамшагта ехэ түсэбүүд» гэһэн тоо болон баримтанууд соо Эхэ оронойнмнай хүгжэлтын амжалтанууд элитээр харуулагдана.

«Гурбан жэй соёлой добтолго» гэһэн бүлэг доро «Соёлой добтолго бүгэдэ арадай хэрэг мүн» гэһэн Бурядай АССР-эй Культурын министрын орлогшо нүхэр О. Шадаровай, «Саг үргэлжэ үдэлдэг агитпункт» гэһэн Кудара-Сомондохи агитпунктые даагша нүхэр Л. Романовичын статьянууд толилогдобо. «Берлинскэ асуудал» гэһэн нүхэр М. Васильевай статья улсхоорондын темэдэ хэблэгдэһэн байна.

Агитаторта туһаламжа болгон «1959 оной январьда хөөрэлдөө үнгэргэхэ жэшээтэ темэ болон литература» заагдана.

Ажалдаа шалгаржа, арадтаа магтуулагша

Олоной нэгэн

Үбэлэй үдэр юун ута һэм даа. Уданшьегүй наран тэнгэриин хаяа үнгэ бүриин шэрээр будаһаар хадын саагуур хоргодошобо. Колхозой зоотехник Константин Антонович Торгашинтай хамта холын отара ошохоёо гарабабди. Үндэр гүбээн шэлые үгсэн зурыһан шаргын шэнэхэн харгыгаар «соохор харамнай» хазаар даран хатаржа,

Саһан соогуур зурына
Шаргын харгы елүүрхэн.
Амаа буляан хатарна,
Арадаг бором шэдэлүүрхэн,—

гэһэн дуунай аялгые эзэлүүдгүй һануулна. Хонишоной байрада дүтэлхэ бүримнай электрын хурса гэрэл үдэшын харанхые хаха зуран, улам хурсаар ялалзан харагдана.

Отарые даагша Дашацырен Цыреновэй газаа хүрэжэ ерэхэдэмнай хонидынь һая бэлшээриһээ орожо байһан хэбэртэй, хүнүүдэй «хулай, хулай» гэлдэхэнь һүниин сууряанда тодоор дуулдана...

Иволгын аймагай «Улаан-Оронго» колхозой эрхим хонишон Дашацырен Будаевич Цыреновтэй мэндээ хэлсээд, гэртэ оробобди. Тиигээд ажал хүдэлмэриин ябаса тухай хөөрэлдэһөөр байтарнай саг оройхон болобо. Хурса хара шарайтай, дунда зэргын бэетэй, гушаад наһанай, энэ хүн юушье хөөрэхэбиб даа гэһэндэл бага зэргэ миһэд гэһэнэй һүүлдэ:—Хонин ажал ондоо хүдэлмэриһөө юун тиимэ хүшэр байхаб даа. Ямаршье хүнэй үнэн сэдьхэлһээ оролдожо хүдэлөө һаа, хэрэгынь бүтэхэ ха юм,—гээд саашань үргэлжэлүүлнэ:—Саг жэлэй үнгэрхэнь даншье түргэн байна даа. Хониндо ороһоор табан жэл болохоёо байнабди. Теэд һаял шэнги һанагдана.

Зүб даа! Тэрэ үедэ ашаг олзо ехээр үгэдэг нарин ноохотой хонидые олоор үсхэбэрилхэ гэһэн уряа лозунгын республика доторнай үргэнөөр дэлгэржэ байһаниинь элитэ. Тиихэдэ оронгынхид үүлтэр һайнтай алтайн хони, хусануудые асараад, нютагайнгаа хонидтой ниилүүлжэ, нооһо ехэтэй эрье хонидые бии болгоо һэн. Оньһо оншыень оложо, шадамар бэрхээр харууһалаад байбал, ашаг олзо ехээр үгэдэг хонидые колхозой правлени ажалдаа оролдосотой бэрхээр хандадаг залуу коммунист Цыреновтэ даалгажа үгөө һэн. Энэ хүндэтэй, харюусалгатай ажалда орохо гээшэ үнэндөө тиимэ амархан хэрэг бэшэ гэжэ коммунист Цыренов һайн мэдэдэг байгаа. Түрүүшээр залуу хонишон дүршэл, мэргэжэл багатай дээрэһээ ажалдаа али олон бэрхэшээлтэй тохёолдожо, ядаха зобохые үзэдэг һэн. Тиигэбэшье зоотехническэ зүбшөөл заабариин ёһоор хүдэлөөд байхадаа, өөрөө зарим тэды дүршэлтэй боложо, ажалаа мэдэжэ абаба. Тэрэ гэһээр горьтойхон саг үнгэрөө.

Мүнөө нүхэр Цыренов табан жэлэй урда тээхи дүршэл багатай, залуу хонишон бэшэ, харин хэрэг ажалаа һайса шудалжа, аймаг соогоо түрүү хонишодой зэргэдэ гаранхай. 1953 ондо 600 толгой эрье хонидые тушаажа абаһан аад, мүнөө 880 толгой хонитой болоод, тобир тарганаар ондо оруулжа байнхай. Энэ нүхэрэйнгээ хонишон соёлынь хооһон гоё үгэнүүдээр дурдаад үнгэршэнгүй, жэшээтэ ажалайнь һайн үрэ дүнгые бодото хэрэгээрнь баталая.

Энэ жэлэй хугасаа соо хонин бүриһөө 4,8 килограмм гэхэ гү, али хамта дээрээ 40-өөд центнер нарин, нарибтар нооһо хайшалжа, колхоздоо 130-аад мянган түхэригэй олзо оруулаа. 40 центнер! Хэлэхэдэ бараг тоо ааб даа. Бодоод үзэхэдэ, нюдэ һаргама, хурга халтирма эд бараан энэ хүнэй ажалша алтан гараар дамжан, хэды ехээр нэхэгдэхэ байна гээшэб!

Хонишон Дашацырен зарим тэды амжалтаараа һанаагаа амараад һуудаггүй, харин хаанашье ябахадаа түрүү малшадай дүй дүршэлтэй гү, али газетэ, журналда хэблэгдэһэн шэнэ арга дүршэлтэй ходо танилсадаг заншалтай.

— Бидэнэр, илангаяа намарай сагта таряанай шэмэтэй узуур дээрэ хонидоо ходо бэлшээдэгбди. Тиимэһээ хониднай намарайнгаа тамир хүсэ табингүй, тобир тарган ондо ородог. Мүн декабрь һарын дүүрэтэр хонидоо хотондонь хаангүй байлгахада, үбэлдөө нооһониинь хуурай, нэгэ жэгдэ, хүйтэндэ дадамгай байдаг юм,—гэжэ ахалагша хонишон Дашацырен өөрынгөө дүршэл тухай тобшо тэдыгээр хөөрэнэ. Үбэлэй үедэ зуһаг эрье хонидто үбһэ тэжээлэй багаар үгтэдэг дээрэһээнь, тэдэнь ехэнхидээ бэлшэжэ үбэлжэдэг.

«Ажал хэһэн—аманда тоһон» гэжэ малша бурят зоной хэлэдэгэй ёһоор хүнэй хэһэн хэрэг баян ашаг олзоор харюулагдадаг ха юм. Хэрбээ 1957 ондо Дашацырентэнэй бүлэ ажалта үдэртөө 9000 түхэриг мүнгэ, 20-оод центнер таряа талха абаһан байгаа һаа, энэ оной зургаан һарын дүнгөөр 8000 түхэриг мүнгэ абаа.

Ажалдаа эрхим үрэ дүн туйлаһанайнгаа түлөө нүхэр Цыренов энэ жэлдэ Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсаха хүндэтэ эрхэ олоһон байна. Һайнаар ажаллаад, арад зондоо магтаалтай ябахаһаа ондоо ямар жаргал байхаб даа!

Мүнөө үедэ Москвагай комсомолшуудай үүсхэһэн коммунистическэ мүрысөөнэй эршэ долгин, дүлэтэ уряань хаа хаанагүй халуунаар дэмжэгдэнэ. Иимэ гайхамшагта хүсэн дэлөөнэй үзэгдөөгүй түргөөр бүрылэн бусалжа байхада, хонишон Дашацырен өөрынгөө хубитые оруулхын хүсэлэнтэйгөөр 1959 ондо хонин бүриһөө 5 килограмм нооһо хайшалха гэһэн шэнэ уялга абаад, эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

С. Чимитцыренов.

Хонишодой дүй дүршэл тухай семинар болобо

Хэжэнгын аймагай колхозуудай түрүүлэгшэдэй, партийна организациин секретарьнарай семинар хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар эндэхи Энгэльсын нэрэмжэтэ колхоздо болобо.

Семинар дээрэ тус колхозой хонишодой ажал хүдэлмэриин дүй дүршэл, аймаг доторoo хони үсхэбэрилхэ хэрэгые эрид һайжаруулха тушаа асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Эдэ асуудалнуудаар Энгэльсын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Сангадиев, «Заветы Ильича» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Заиграев, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Дугаров, «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Дарижапов, «Победа» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цыренжапов гэгшэд дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэд.

Аймаг дотор хони үсхэбэрилхэ арга боломжонууд болон хонишодой урда табигдаһан зорилгонууд тухай КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр С. С. Автушенко дэлгэрэнгы элидхэл хээ.

Семинарта хабаадагшад Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишод Базарсада Батомункуев, Жалсаб Жамбалов, Батоцырен Намсараев болон Мисад Содбоева гэгшэдэй отарануудта ошожо, тэдэнэй ажал хүдэлмэриин эмхидхэлтэй танилсаа.

Б. Сотнич.

Бурят ороной байгаалиин баялигуудые түргэнөөр ашаглаха

☆

А. ХАХАЛОВ, КПСС-эй Бурядай Обкомой нэгэдэхи секретарь

☆ ☆

Бурядай республикын коммунистнууд, бүхы ажалшад КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые тон ехэ һайшаалтайгаар угтаһан байна. Манай ороной урагшаа, коммунизм тээшэ тон түргэнөөр дабшаха ябадал хараалһан энэ агууехэ хараа түсэб бүхы советскэ хүнүүдые зоригжуулна. Ороной, илангаяа тэрээнэй Зүүн районуудай байгаалиин элбэг баян ресурснуудые ажахыда аша ехэтэйгээр хэрэглэхэ, СССР-эй территори дээрэ үйлэдбэриин хүсэнүүдые үлэмжэ һайнаар хубаарилан табиха, түүхэй эдүүдтэ, түлишэдэ хэрэглэдэг районуудта промышленностиие улам ехээр дүтэлүүлхэ гэжэ тэдэ тезисүүд дотор хараалагдаһандань бидэнэр бүлтэ баярланабди.

Совет засагай оршожо байгаа он жэлнүүдтэ ленинскэ национальна политикые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлһэнэй ашаар,ород болон бусад арадуудай аха дүүгэй туһаламжын ашаар Бурят оромнай хүгжэнги промышленностьтай, ехээр оньһожоруулагдаһан хүдөө ажахытай республика болоо. Манай арадай урданай гээгдэнги байдал бусалтагүйгөөр һалажа ошоо.

Табан жэлнүүдэй турша соо манайда хэдэн зуун промышленна предприятинууд баригдаа. Шулуу нүүрһэ, алта, молибден, вольфрам, элдэб машинанууд болон суднанууд, буладай, шэрэмэй болон зэ[illegible] шудхалаа, цемент, шифер, шэл, [illegible] миллион кубометр модо, мяха[illegible]он загаһанай консервэ, сэм[illegible] замда хэрэгт[illegible] запасной [illegible] түрэ[illegible] айнгаа орондоо үгэжэ байдагтань бурят арад омогорходог. Хэдэ хэдэн шэнэ предприятинууд, тэрэ тоодо хүрин нүүрһэтэ Галуута Нуурай уурхай дээрэ һүүлэй жэлнүүдтэ барилга хэгдэжэ эхилээ. Целлюлозно-саарһанай томо комбинат, барилгын материалнуудай комбинат, түмэр бетонно зүйлнүүдэй завод баригдажа байна. Шэнэ городууд, хүдэлмэришэнэй посёлогууд баригдаад, улам үргэдэн дэбжэжэ байна.

Республикын хүдөө ажахын, илангаяа тэрээнэй гол һалбари — мал ажалай хүгжэлтэдэ шэнэ шэглэл тодорон бии болоо. Шанар һайнтай нооһо үгэдэг нарин, нарибтар нооһотой хони үсхэбэрилгэ гол ажалнай болоод байна. Мяха-һүнэй мал үсхэбэрилгэ ехэнхи һуури эзэлнэ. 1953 ондо КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленум болоһоной һүүлээрхи үедэ республикын колхозууд, совхозууд 270 мянгаад гектар шэнэ, боро газар элдүүрилэн ашаглаа. Тэрээнэй ашаар орооһото болон тэжээлэй культурануудай тарилгын талмай үргэдхэгдөө. Силос ехээр дарагдадаг болоо, таримал ногоон ехээр абтана.

Табан жэлэй турша соо республика дотор 2,2 дахин ехэ нооһон, хоёр дахин ехэ мяха, 2,3 дахин ехэ һүн абтаа. Ерэхэ долоон жэлдэ адуу малай ашаг шэмэ абалга бүри ехээр дээшэлхэ байна: 1958 он[illegible]рин, нарибтар нооһон 3—4 дахин ехээр, мяхан 3 дахин ехээр абтаха.

Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые съездын урда тээ зүбшэн хэлсэжэ байха үедэ Бурядай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые дам саашадань хүгжөөхэ тухай зарим дурадхалнууд болон һанамжануудые хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Шанарайнгаа талаар үлэмжэ баялиг, ашаглаха аргаараа тон зохид Бурядай байгаалиин ресурснуудые ажахыда үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ ерэхэ долоон жэлэй арадай ажахын түсэб дотор хараалха шухала.

Геологиин, газарай баялигые хамгаалгын министерство бурят хизаар орондо байгаалиин баялиг хомор гэжэ һүүлэй үе болотор тоолодог, тиимэһээ республика дотор геологическа албан газар байгуулха зүбшөөл үгэдэггүй байгаа. Имагтал КПСС-эй ЦК-гэй хамааралсаһанай һүүлээр, республикын эмхи зургаануудай ходо табидаг эрилтээр манайда геологическа управлени байгуулагдаа. Тэрэ управлени мүнөө олон тоото геологическа бүлэгүүдэй, отрядууд болон экспедицинүүдэй ажал хүдэлмэриие хүтэлнэ.

Геологиин, газарай баялигуудые хамгаалгын министерствын буруугаар һанажа байдагынь һүүлэй жэлнүүдтэ хэгдэһэн шэнжэлэлгын, бэдэрэлгын хүдэлмэри дээрэһээ тодороо. Республикын территориин тон багаар (10—15 процентһээ ехэ бэшээр) шэнжэлэгдэһэн мүртэншье, Бурядтамнай минеральна түүхэй эдэй тон үнэтэй курснууд мүнөөшье олдоод байна. Шанар һайнтай боксидай, силлиманитова сланецын, нефелиновэ сиени гэдэгэй, бусадшье олон малтамалнуудай баялиг уурхайнууд олдоо.

Кяхтын силлиманитай уурхайн мүнөө шэнжэлэгдээд айһан хэмжээгээршье **силлиманитова сланецнуудые анханаа болборуулха, шаржуулгын предприяти бариха тухай** асуудал табиха арга олгоно. Концентрадуудынь металлическа алюмини, тэрээнэй шүхалаануудые хайлуулан гаргаха түхэй эд боложо үгэдэг. Тэдэ концентрадууднаа гадна титан болон энэ кислота үйлэдбэрилхэ түүхэй эд нэгэн доро абтаха байна. Шаржуулгын үлэдһээр тон бүхэ гнеупорнууд, изоляторнууд хэгдэхэ Силлиманитова сланец гэдэгые шаржуулгын технологи бүрин түгэс зохёогдоод, үйлэдбэри дээрэ туршадажа үзэгдэһэн байна.

Бурядай республика дотор алюминиин комбинат байгал, экономическа талаараа яһал зүйтэй болохо юм. Галуута-Нуурай үнэ багатай хүрин нүүрһээр хүлхэ, ерэхэ долоон жэлдэ баригдаа Гусиноозерско ГРЭС, саашадаа Сэлэнгэ мүрэнэй гидроэнерги эд комбинадые электрын хүсөөр хангажа шадаха байна. Сэлэнгэ мүрэн дээрэхи түрүүшын станции—Хёлгын станциин үйлэдбэрилэн гаргаха электрын хүсэнэй нэгэ киловаттын өөрынь үнэ 1 мүнгэнһөө дээшэ гарахагүй гэжэ тоологдонхой.

Республикын центральна хубида промышленна томо комплекс байгуулбал, экономическа талаараа зүйтэй, ашагтай байха гэжэ эрдэмтэд тоолодог. Промышленна тэрэ томо комплекс Галуута-Нуурай хүрин нүүрһэнэй, Түгнын шулуу нүүрһэнэй ресурснуудые, Сэлэнгэ мүрэнэй гидроэнергиие, Кяхтын силлиманитова сланецнуудые, Зэдын нефелиновэ сиенит, Боксоной боксидые, шухаг металлнуудые, химическэ сэбэр известняк, томо флюровитова зүйлнүүдые, Байгал далайн эрьедэхи, Үдэ, Сэлэнгые зүбшаһан ой модые ашаглан хэрэглэхэ байна.

Зүүн Саянай байгаалиин баялигые ашаглаха эгээ түрүүшын алхам юун байха ёһотойб гэхэдэ, энэ район ошохо түмэр зам бариха шухала. Урда Сибириин түмэр замые, түрүүшын ээлжээндэ Слюдянка — Боксон гэжэ участок дээрэ барихаар долоон жэлэй түсэб дотор хараалха ёһотой гэжэ һананабди.

Финляндида орходоо һураггүй ехэ ой модотой Бурядай ой модоной ресурснуудые бүри ехээр ашагладаг болохо гээшэ тон шухала. Манайда жэл бүри 50 миллион гаран кубометр модо отолжо болохо юм. Байгал далайн зүүн урда эрьедэ Турка, Максимиха, Кика, Баргажан мүрэнүүдые зүбшан ой модон тон элбэг байдаг гээшэ. Гэбэшье, жэл соогоо эндэмнай 5—6 миллион кубометрһээ дээшэ отологдодоггүй. Отологдоһон модон шулагдан зулагдангүйгөөр ондоо тээшээ абаашагдадаг. Модо бэлэдхэл хэгдэжэ байһан газарнуудта монсогор модые шулаха, зулаха, ондоогооршье болбосоруулха шухала байһан тухай нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүд дотор зүйтэйгөөр тэмдэглэгдэнэ. Ерэхэ долоон жэлдэ **Бурядай республика дотор модо бэлэдхэлые нилээд ехэ болгохо, шанар һайнтай вискозно целлюлоза, хэмэл утаһа, саарһа, картон, мебель үйлэдбэрилхэ хэдэ хэдэн предприятинуудые бариха шухала** гэжэ бидэнэр тоолонобди. Байгал шадарай ой модо ашаглахын тула ойролсоол 100—150 километр түмэр харгы бариха хэрэгтэй юм. Энэ райондо тон таатай уһан зам бии.

Бурят хизаар оронoймнай байгаалиин баялиг хүсэд һайнаар шэнжэлэгдээдүй. Тиимэһээ, республиканска партийна, советскэ эмхи зургаанууд, геологическа албан газарнууд, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд, тусгаарлабал, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин таһаг газарай баялигые шэнжэлэн бэдэрхэ ажалаа, энэ хизаарай байгаалиин баялигые арадай ажахыда ашатай туһатайгаар үргэнөөр ашаглахын тула эрдэмэй талаар зүйтэй, материалнуудые бэлдэхэ ажалаа нилээд ехээр ябуулха уялгатай. Энээнтэй дашарамдуулан **Бурядай АССР-эй, Тувинска Автономно областиин газар дайдые бүрин түгэс шэнжэлэн үзэхэ научна экспедици байгуулха тухай асуудал СССР-эй Наукануудай академиин шиидхэбэринь тон шухала байгаа гэжэ тоолонобди.**

Зүүн районуудай байгаалиин айхабтар ехэ баялигуудые ажахыда ашаглан хэрэглэхэ ябадал манай Эхэ ороной экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэдэ, капитализмын үлэмжэ хүгжэнги [illegible] амгалан ёһоной мүрысөө ябуулхада шухала эрхэ нүхэсэл болохо байна. Долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула, социалистическэ Эсэгэ оронойнгоо аша туһада түрэл хизаар оронойнгоо байгаалиин баялигые түргэнөөр зорюулхын тула Бурядай АССР-эй коммунистнууд, бүхы ажалшад хүсэ шадалаашье, ажалаашье гамнаха үгы байнал.

(«Правда», декабриин 28.).

Н00926. Типогр. [illegible] куль

Фотомантаж

[А]МАРАЛТЫН ҮДЭРНҮҮДТЭ ЮУН БОЛОНОБ

...кам даа, Эхэ һайхан оро...й.

...Ой модоор, таряан, уһаар ...бэг... гэһэн дуунай ирагуу ...йхан аялга орон дайда дээ...үрнай суурьяа татуулан, жар...лта совет хүнүүдэй сэдьхэл... баяр омог түрүүлдэг.

Байгаалимнай яагаа баялиг-даа! Орон соомнай эрьедэг ...эй дүрбэн саг дэлхэйн шэ... болодог гээшэ. Үбэл, зун, ...р, намар тухай хэды олон ...уд дуулагдадаг, шүлэг ...г бэшэгдэдэг гээшэб!

...аахан зунай ерэхэдэ, уһа ...уд мүнгэн сэгээн минда...энгеэр угалза татуулан ...адаг. Алтан жэгүүртэ ...уд агалаг дайда дээгүүр ...кэмбүүрдэн, уярма һайхан ...уудые дуулахал. Хада ...ар, тала дайдаар, үнгэ бү... сэсэг набшын хангалта...а хоншуухан үнэр хамар со...кин, уужам сээжыемнай арюу...хан агаараар ундалуулдаг.

Хабар, намар—халуун хүйтэнэй һэлгэсэлдээн боложо, нэгэниинь үбэлые үдэшэжэ, зу...иие асардаг, нүгөөдэнь зуниие ...ргэлжэлүүлһээр үбэлые угтадаг. Энэ үедэ ямар һайхан ...үзэгдэл харуулагдадаг гээшэб.

Одоол янгинама хүйтэн үбэлнай ерээ! Умба зузаан, тунга зөөлэхэн саһан хүбэн ...агаан хүнжэлөөр хүжэ алтан ...йдаяа хушаба. Сибириин ...эмэрүүн хүйтэндэ дадаһан ...ирагаг шамбай бэетэй хүнүүд амаралтын үдэрэй ерэхые хүлеэн, тэшэ ядана.

Годли сэхэхэн эшэтэй, хүжэ үндэр нарһан модото ой соогуур саһан соольдогдоогүй. Шэнэ газар элдүүрилэгшэд шэнги тэрэ саһан соогуур түрүүшын мүр гарган, санаша басагад, хүбүүд хабаяа туршана. Туристска аяншадшье хада уулаар ябажа, байгаалиингаа баялиг үзэсхэлэнтэй танилсахаяа ябахыень харахат. Хэрмэ, һолонго, ан гүрөөлэй мүр хайжа, ангуушад шэнэ саһанай һүүлээр нохойгоошье табижа туршаха. Зарим айлнууд гэр бүлөөрөөшье ойдо гаража санаар урилдана.

Амаралтын үдэрнүүртэ город шадарайнгаа ой тайга соогуур бэе махабадынгаа тамир шангадхан зугаасажа, сэнгэжэ ябаһан хүнүүдтэй хаа хаанагүй дайралдахат.

Л. Хайдуровай фото.

Улан-Удэ, „Бурят Үнэн“

Мархайн аша ТАРХАЙДА

Хүндэтэ Тархай! Танай оюун бэлигые һайшаадаг би шэнэ жэлэй богоһо дээрэһээ Танаа амаршалнаб! 1959 ондошье хурса гуурһанһаатнай шэрүүн мүрнүүд дуһалжал байха бэзэ гэжэ найдагдана. Юрэнхыгөөр хэлэхэ гэһэн аад, сэдьхэл зүрхэмни бурьялаад, шүлэгэй охин шэнги юумэн бии боложо, заахан зохёол бэшэжэрхибэб.

Хэдышье хүйтэндэ шүбгэтэ «Халаахай»
Хагдарангүй хурсаар хазажал байдаг.
Худалшан, хулгайшан, зутар билдагуушан
Хараһаар тэрьелдэг — Танһаал айдаг.

Ажалшан хүнтэй зүрхөөрөө нэгэдэн,
Амгалан һаруул байдалыень сахинат.
Хомхой залихай ябадал усадхан,
Хүнэй сэдьхэлһээ мууень саранат.

Тархай, хүндэтэ Тархай, хэзээдэш
Ташуурдан байгаарайт, хурса үгөөрөө.
Хуушанай үлэгдэлнүүдые һаруул байдалһаа
Хюһажа, хаяжа ябаарайт хододоо.

Ерэхэшье шэнэ жэлдэ яһала
Ушарха олонхон хэрэгүүд үшөө.
Коммунизмда зоригшодой хормой татагшады,
Хойрог этэгээдүүдые этэрэгты олоод!

В. Петонов.

Үйлэдбэриин зүблөөнэй аша үрэ

Байгша оной январь һарада Улан-Удын модоной заводто үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөн бии болгогдоо һэн. Тэрэнэй хүдэлмэридэ профсоюзна эдэбхитэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, заводой таһагуудай болон цехүүдэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд оролсоһон байгаа. Энэ зүблөөнэй ажал хүдэлмэри хододоо ударидаха тусгаар президиум һунгагдаһан юм.

Үнгэрһэн үе соо тус зүблөөнэй хараалжа бэелүүлһэн хэмжээ-ябуулгануудые шалган хаража үзэхэдэ, заводой үйлэдбэридэ тэдэнэй һайн нүлөөтэй байһаниинь элирбэ. Түсэбэй ёһоор квартал бүхэндэ зүблөөн 1—2 дахин үнгэргэгдэдэг. Байгуулагдаһан сагһаань хойшо мүнөө үе хүрэтэр энэ зүблөөн 5 дахин зарлагдаа.

Заводые капитальна заһабарилгада бэлэдхэхэ, кадрнуудые бэлэдхэхэ, тэдэниие техническэ талаарнь һайса һургаха, ажал хүдэлмэри дээрэ аюлгүйн техникэ сахиха, заводой бүтээн гаргадаг продукциин шанар һайжаруулха, тэрэнэй өөрынь үнэ сэн химдаруулха тухай асуудалнууд эдэ зүблөөнүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Эдэ зүблөөнүүдтэ заводой албахаагшад, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон хүдэлмэришэд эдэбхитэйгээр хабаадаа. Ажал хүдэлмэрее нарижуулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ тушаа тэдэнэй оруулһан 75 дурадхалай хахадһаа олонхинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Жэшээнь, заводой албан-захиргаанай аппарадые 6 хүнөөр үсөөн болгохо гэһэн дурадхалай ашаар жэлэй туршада 40 мянган түхэригэй салин хүлһэн алмагдаха байна. Мүн бүтээн гаргадаг продукциин шанар һайжаруулха тушаа оруулагдаһан хэдэ хэдэн дурадхалнуудай ашаар цех бүхэниие ажахын тоосоондо оруулха арга олгогдоо. Үшөө бусадшье дурадхалнуудые хэрэглэхэдээ заводнай модо хюрөөдэлгэ дээрэ арбан мянган түхэриг алмаха байна. Мүн ажал хүдэлмэриин эмхидхэл нилээд һайжаржа, элдэб түхеэрэлгэнүүд бэтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг болоо. Үшөө 50 мянганһаа дээшэ түхэригэй салин хүлһэн алмагдахаар хараалагдана.

Хүдэлмэришэдэй оруулһан һайн үнэтэ дурадхалнуудые заводой дирекциин саг болзортонь ажал хүдэлмэридэ нэбтэрүүлжэ байхада тэдэнэй эдэбхи үүсхэл бүри дээшэлнэ.

Энэ жэлэй гурбадахи кварталай дүнгэй гаргагдахада заводой коллектив Бурядай Совнархозой хоёрдохи мүнгэн шан абаа һэн. Байгша ондо продукци бүтээн гаргаха түсэбөө декабриин 1-дэ дүүргээд, КПСС-эй XXI съездые ажалай үндэр амжалтаар угтахын түлөө заводойхид шармайн оролдоно.

Ф. Тюрюханов, Улан-Удын модоной заводой үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөнэй түрүүлэгшэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

КНДР-эй правительствын энэрхы ёһоной ябуулга

ПХЕНЬЯН, декабриин 29. (ТАСС). Пхеньянай радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, КНДР-эй Загаһанай промышленностиин министерство, Дотоодын хэрэгүүдэй министерство хамтын мэдүүлгэ мүнөөдэр толилоо. Хүшэр хүндэ байдалда ороод байһан Урда Корейн загаһашадта ахадуугэй туһаламжа үзүүлхээр бэлэн байһан тухайгаа тэдэнэр мэдүүлгэ соогоо элишэлһэн байна. КНДР-тэ хамаатай уһанай зарим районуудта зохихо үедэ агнуури хэхыень Урда Корейн загаһашадта зүбшөөхэ гэһэн шиидхэбэри КНДР-эй правительствын даалгабаряар хоёр министерство баталан абаһан байна.

КНДР-эй правительство үшөө 1955 ондо иимэ дурадхал оруулхадань, тэрэнииень лисынманайхид арсаһан байгаа гэжэ һануулха зуураа, хоёр министерство иигэжэ заана. Эдэ дурадхалнуудые бэелүүлхын тулада Корейн Хойто боло[н] Урда хубиин загаһанай промышл[ен]ностиин органуудай гү, али за[гаһа]шадай организацинуудай хо[ор]... хэлсээ хэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ Урда Корейн засагаархидһаа таатай харюу абахые хүлеэнэбди.

Ород морягуудай гайхамшагта ябуулгые „Мессинын хүн зон хэзээдэшье мартахагүй“

РИМ, декабриин 28. (ТАСС). 1908 ондо газарай хүдэлһөөр мүнөөдэр 50 жэл гүйсэбэ. Энэ газарай хүдэлэлгын үедэ Мессина, Реджо-ди-Калабриа, мүн Сицилиин болон Калабриин хэдэн тосхонууд бүриндөө шахуу һандарһан байгаа.

Энэ угаа ехэ аюул тухай дурдаха зуураа, ородой «Адмирал Макаров», «Цесаревич», «Слава», «Богатырь» гэжэ корабельнуудай морягуудай түрүүлэн ерэжэ, хохидолдо ороһон хүн зондо туһалһыень Италиин олон газетэнүүд тэмдэглэнэ.

«Ород морягуудай гайхамшагта ябуулгые Мессинын хүн зон хэзээдэшье мартахагүй» гэжэ «Мессаджеро» газетэ бэшэнэ.

50 жэлэй урда тээ абаралгын хүдэлмэридэ хабаадалсаһан, мүнөө Москва, Ленинградта байдаг хэдэн ородой морягуудһаа Мессинын муниципальна совет бэшэг абаа. Городой хүн зоной ажана һайнгаар саашадаа һуухыень тэдэнэр бэшэг соогоо хүсэһэн байна гэжэ «Унита», бусад гезетэнүүд мэдээсэнэ.

Вьетнамай информационно агентствын мэдүүлгэ

ХАНОЙ, декабриин 29. (ТАСС). Лаосой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ДРВ-гэй хилые нэгэтэ бэшэ дабаһан тушаа доро дурсагдаһан мэдүүлгые Вьетнамай информационно агентство толилоо: Америкын империалистнуудай тухиралтаар, Лаос королевствын зэбсэгтэ хүсэнүүд Вьетнам Лаос хоёрой хоорондохи хилые һаяхан олон газарта, хэдэн дахин дабаһан байна.

Лаос королевствын правительствода ДРВ-гэй правительство нотонуудые эльгээжэ, хилэ дабалгада тэдэнэй анхарал хандуулдаг, энэ ушарые эсэслэн зайсуулхын тулада хэмжээ абахыень гуйдаг байгаашье һаань, хилые дабалга үргэлжэлүүлэгдэдэг байгаа.

Һүүлэй үедэ Лаосой агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдууд Вьетнамай Нгхе-Ан, Тхан-Хоа, Сон-Ла провинцинууд дээгүүр нэгэтэ бэшэ ниидэһэн байна. Гуан-Три провинцида, илангаяа Хуонг-Лап шадар Лаосой сэрэгүүд хилые оло дахин дабаһан байха юм. Лаосой засаг баригшад хадаа Хуонг-Лап шадар сэрэгэй олон постнуудые байгуулаад, сэрэгүүдые тэндэ олоор асараад, хилые дабан орожо Вьетнамай зарим нютагуудые эзэмдэхэ аюул тохёолдуулна. Һүүлэй үдэрнүүдтэ Вьетнамай Хуонг-Лаптахи нютагай захиргаанда хэдэн делегацинуудые тэдэнэр эльгээжэ, заналта хэһэн байха юм.

Дээрэ дурсагдаһан байдал хадаа хилэ шадар байдаг Вьетнамай хүн зондо ехэ түбэгтэй байхаһаа гадна, хоёр ороной арадуудай хоорондо үни холын сагһаа хойшо тогтоогдоһон хани барисаае һуларуулна.

Вьетнамай мэдээсэлэй агентство иигэжэ мэдүүлхээр түлөөлэгдөө. Лаосой правительствын булимтаран абахые һанаашалжа байһан газар нютагууд ДРВ-дэ хамаатай юм. Эдэ газар нютагууд Вьетнамда хододоо хамаатай байһан юм гэжэ гэршэлһэн түүхэтэ документ ДРВ-гэй правительствода бии.

Вьетнам Лаос хоёрой хоорондохи хүршэ ёһоной харилсаае саашадань улам һайжаруулхые хүсэдэг бай[һ]ан дээрэһээ энэ гэмшэлтэ байда[л]ые зайсуулхын тулада Лаос коро[левствын] правительство зохихо хэ[м]жээнүүдые абаха бэзэ гэжэ бидэн[эр] найданабди.

Африка тушаа ООН-эй экономическа комиссиин сесси нээгдэбэ

АДДИС-АБЕБА, декабриин 29. (ТАСС). Африка тушаа ООН-эй экономическа комиссиин нэгэдэхи сесси Эфиопиин парламентын байшан соо мүнөөдэр нээгдээ.

Эфиопиин император Хайле Селассие сессиин заседаниие нээхэдээ делегадуудта хандан амаршалгын үгэ хэлээ.

Комиссиин гэшүүд, Африкын колонинууд болон харгалзалга[д] оро[о]д байһан нютагуудай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн хэдэн ороной ажаглагшад, тэрэ тоодо Советскэ Союзай ажаглагша сессидэ хабаадаа.

Мүн ООН-эй генеральна секретарь Хаммаршельд сесси дээрэ байлсаа.

МАНОЛИС ГЛЕЗОСЫЕ, ГРЕЦИИН БУСАД ДЕМОКРАДУУДЫЕ АРЕСТОВАЛЬЫЕ СОВЕТСКЭ ЖУРНАЛИСТНУУД БУРУУШААНА

Манолис Глезосэй, Грециин бусад хэдэн демокрадуудай арестовалагдаһан тухай мэдэхэдээ, советскэ журналистнууд гүнзэгы ехээр зэбүүрхэбэ.

Грециин засаг баригшад Грециин элитэ журналист, «Авги» газетын главна редактор Глезостэ «тагнуул» хээ гэһэн бүтэхэгүй гэмнэлгэ хээд, тэрэниие сэрэгэй трибуналай сүүдтэ үгэхэ хүсэлэнтэй байна. Грециин национальна геройн, үнэн зүб юумын, демократиин түлөө сусаршагүй тэмсэлшын ами наһанда аюул тохёолдоод байна. Хархис этэгээдүүдэй үзэгдөөгүй муухайгаар зоргоороо орожо байһые буруушааха гээшэ үнэн сэхэ хүн бүхэнэй уялга мүн болоно.

Ороной демократическа хүсэнүүдтэ эсэргүү үзэгдөөгүй муухай, компаниие Грециин засаг баригшадай эхилжэ байһыень Глезосые, Грециин бусад патриодуудые арестовалһан ушар харуулжа үгэнэ. Худал хуурмагаар гэмнэлтэнүүдые хэжэ, хашалта хэһээлтэ хэрэглэжэ демократиин дайсад хадаа эрхэ сүлөөтэй байха гэһэн али бүхы ябуулгануудые дарахые оролдоно.

Грециин элитэ ехэ журналист-демократ Глезосэй нэрэ, арадайнгаа зол жаргалай түлөө урданшье, мүнөөшье тэрэнэй хэһэн шэн зоригто тэмсэлынь бүхы дэлхэй дээрэ һайн мэдээжэ болонхой юм.

Грециин хархис этэгээдүүдэй зоргоороо орожо байһые бидэнэр Советскэ Союзай журналистнуудай зүгһөө эрид шууд буруушааха зуураа, Манолис Глезосые, Грециин бусад демокрадуудые дары түргэнөөр сүлөөлхые эринэбди.

Манолис Глезосые сүлөөлүүлэе!

СССР-эй Журналистнуудай союзай оргбюро.

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧЫН НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗДО

Горки тосхон... 1921 он...

Эндэхи таряашад үдэшэ бүхэндэ хэн нэгэнэйдээ сугларжа, ажаһуудал, орон дотороо болоһон һүүлшын һонинууд тухай үни удаан хөөрэлдэдэг бэлэй. Нэгэтэ юрын хөөрэлдөөнэй үедэ Владимир Ильич Ленининие айлшаар уриха гэжэ шиидээ һэн.

Январиин 9-нэй үдэр Василий Алексеевич Шульгининие үшөө нэгэ таряашантай хамта В. И. Лениндэ өөһэдынгөө делегаци болгон эльгээгээ. Тэдэнэй ерэхэдэ, Владимир Ильич сайгаа уужа һууһан аад, хүршэ таряашадайнгаа делегадуудые айхабтар хүндэтэйгөөр угтажа, столдоо урижа, үни удаан хөөрэлдэһэн байгаа. Кремль дуудагагүй һаань, үдэшэлэн заатагүй ошохоб гэжэ Владимир Ильич хүршэнэрөө найдуулаа бэлэй.

Үдэшын 6 часта Шульгинтанай гэрээр, мүн хашаагаарнь дүүрэн зон сугларжа, уданшьегүй Владимир Ильич Ленин Надежда Константиновна Крупскаятай хамта хашаваа шаргаар ерээ һэн.

—Владимир Ильич Ленин таряашадай ажабайдалые һайжаруулхын тула ямар хэмжээн абтажа байнаб, үгытэй, дунда шадалтан ажахыгаа хамтаараа эрхилдэг болоо һаа, байдалаа түргөөр һайжаруулха,—гэжэ хүршэнэртөө тон ойлгосотойгоор, үни удаан хөөрэһэн, олон асуудал...ань харюусаһан байна. Хөөрэлдөө... түгэсэхэ б...гаар носожо байһан ...ин лампань гэнтэ тортог хая... хо...ээр... чкижа эхилхэдэнь ...ал оруу... ...ни...

дурадхаа һэн. Теэд энээнэй урда тээ хэншье иимэ һанал ухаандаа оруулдаггүй байгаа ха юм. Харин Горки тосхоной хажууханда бишыхан электростанци бии байгаа. Тэндэһээ зайн гал оруулхадатнай туһалхаб гэжэ Ленин хэлээд, ябаа бэлэй.

Ойройдоол 9 хоноод байхада Горкидо электригүүд ерэжэ, бэлэдхэлэй хүдэлмэри эхилээ һэн. Эндэхи таряашад майн 1-нэй үдэшэ һүүлшын хеэ керосин лампаяа носоогоод, үглөөниинь Горки тосхондо электрын гал яларһан юм.

«Ерэжэ шадабагүйб. Амаршалнаб, амжалта туйлахыетнай хүсэнэб...» гэһэн бэшэг В. И. Ленин Горкиин таряашадта эльгээһэн байгаа. Тэрэ үдэрһөө хойшо Горки тосхондо ильичын лампа яларжа, эндэхи таряашадай хэтэ мүнхын жаргалта замыень толоруулжа байна...

...Мүнөө Владимир Ильичын нэрэмжэтэ эндэхи колхоз орон дотороо суурхаһан эгээл томо ажахынуудай нэгэн болонхой. Партиин XXI съездые тус артель ажалай ехэ амжалтатайгаар угтахань. Энээн тухайнь иимэ тоо баримтанууд гэршэлнэ. Энэ жэлдэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 412 центнер кукуруза, 195 центнер хартаабха, 350 центнер капуста, 450 центнер морковь, 35 центнер олон жэлэй ногоо хуряажа абаа. Зуун гектар бүхэндэ 10 һара соо 827,5 центнер һү, 67 центнер мяха абаа. Тахяа бүхэнһөө 152 үндэгэ суглууланхай.

—Партиин [X]XI съездын хүндэ...лэ... ...омнай социалистиче... ...үргэнөөр дэ...

—гэжэ тус артелиин түрүүлэгшэ Социалистическэ Ажалай хоёр дахин Герой Иван Андреевич Буянов хөөрэнэ.—Съездын болотор гахайн, тугалай типовой байрануудые, теплицэ барижа дүүргэхэбди, 1500 тонно наг шэбхэ таряанай газарта гаргахабди. 1959 ондо 100 гектар бүридэ мянган центнер һү, 125 центнер мяха, тэрэ тоодо 100 центнер гахайн мяха абахаар харааланхайбди. Мүн гектар бүриһөө 26 центнер ороохо, 200 центнер хартаабха, 450 центнер кукуруза, 300 центнер овощь абаха гэжэ тогтоонхойбди.

Ерэхэ жэлэй январьһаа Владимир Ильичын нэрэмжэтэ колхоз ажалта үдэрэй орондо һара бүри мүнгэн түлбэри үгэдэг болохо байна. Ургажа байгаа эрилтыемнай ажалгүй үдэр хангахаяа болижо байна гэжэ эндэхи колхознигууд хөөрэлдэнэ. Колхозһоо абаһан капустаяа город абаашажа, рынок дээрэ дэмы сагаа үнгэргэнэбди. Мүн ямар хүдэлмэри хэхэдээ хэды түхэриг олохоёо мүнгэн тоосоондо ороходоо хүсэд мэдэдэг болохобди гэлсэнэ. Үнэхөөрөөшье мүнгэн тоосоон колхознигуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ шухала нүхэсэл болоно. Мүнөөшье Московско, Сумска областьнуудай, Краснодарска хизаарай, Таджикска ССР-эй экономическа талаараа хүгжэнги зарим колхозууд ажалта үдэрөө болюулжа, мүнгэн тоосоондо оронхой ха юм.

Бидэнэртэ колхозой экономист В. Квачев мүнгэн тоосоондо орохо тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. ...үрүүн колхозник бүхэ... ямар, ...эн ажал хээб, хэды саг тэрээндэ гаргашалааб гэжэ тодорхой тоо бүридхэл хэгдэхэ юм. Нормо хэмээр хүдэлмэридэ гектар, центнер, килограмм бүхэндэнь тусхай түлөөһэн тогтоогдохо. Харин нормо хэжэ боломоор бэшэ ажалда—гаргашалһан сагтань (үдэр, час) тогтоомол сэн бии болгогдохо. Мэргэжэлтэд болон захиргаанай аппарадай хүдэлмэрилэгшэд һарын салин абаха. Тэрээнһээ гадна, колхознигууд олоһон мүнгэндөө гүрэнэй сэнгээр хэрэгтэй продуктаяа абадаг байха. Мүн һайн ургаса хуряажа, мал ажалай ашаг шэмэ ехээр абажа оруулһан сэбэр мүнгэн олзын зарим хубинь колхознигуудта хэһэн ажалайнь жэшээгээр нэмэлтэ түлбэри болгон хубаагдаха юм. Олон һалбаритай, экономическа хүгжэнги колхозууд лэ мүнгэн тоосоондо орохо аргатай байна.

Мүнөө жэлдэ Владимир Ильичын нэрэмжэтэ артель ажалта үдэртэ 10 түхэриг мүнгэ, 5 килограмм хартаабха, 5 килограмм овощь, хахад килограмм шэниисэ, 1 литр һү хубааха юм.

Мүн жэл бүри хубаагдашагүй жасадаа улам ехэ мүнгэ хэжэ, байра байдал олоор барина. Үнгэрэгшэ Октябрьска һайндэрэй урда тээхэнэ 18 колхознигуудай гэр бүлэ колхозой туһаламжаар шлакобетоноор баригдаһан шэнэхэн гэрнүүдтэ ороо. Гэр бүхэниинь гурбан таһалгатай, кухнитай, верандатай. Тиигэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ шэнэ үйлсэ энэ тосхондо бии болоо. Хоёр дабхар культурын байшан ерэхэ жэлэй январиин 21-дэ ашаглалгада оруулагдахаяа байна. Энэнь городой театрһаа юугээршье дутуугүй, уу... ...рүүр...тай үрг... сценэ, партер, амфитеатр бии. Хоёрдохи дабхартань—ехэ библиотекэ, кружогуудай таһалганууд. Юрэдөөл эндэ колхозой залуушуулай эрдэм мэргэжэлээшье дээшэлүүлхэ, сэнгүү хүхюугээр сүлөөтэй сагаа үнгэргэхэ ёһотойл культурын гуламта нээгдэхэеэ байна.

Дунда, мүн дээдэ һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай парти, правительствын тезисүүдые Владимир Ильичын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд тон халуугаар угтаа. Эндэхи дунда һургуулидань 11-дэхи класс эмхидхэгдэнхэй. Һургууляа дүүргэхэдээ һурагшад болбосоролгын аттестадтай хамта автомашина, трактор, комбайн жолоодохо эрхэ абаха юм. Мүнөө тэдэнэр долоон хоногой дүрбэн үдэрынь колхозой машинанууд дээрэ хүдэлжэ, дүршэл олоно.

—Һурагшаднай һургуулияа дүүргээд, колхоздоо хүдэлхэ юм,—гэжэ инженер С. И. Шишков хөөрэнэ.—Өөһэдын мэргэжэлтэдые бэлдэжэ байнабди.

Мүнөө тус колхоз дээдэ эрдэмтэй өөһэдын инженернүүдтэй, зоотехнигүүдтэй, агрономуудтай болонхой. Дунда һургуулитай жипрэй колхознигууд яһала олон. Минии 37 жэлэй саана дунда эрдэмтэй нэгэшье хүн үгы байхаһаа гадна, эндэ электрын гал, радиошье үгы байгаа бшуу. Энэ богонихон болзор соо эндэ ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб! Горки тосхон соёл болбосоролой талаар городһоошье ехэ илгаагүй болонхой. Тон шухалань—эндэхи хүн зоной соёл гэгээрэл угаа ехээр ургаа бшуу. Жэшээнь, һү һаалиин 1-дэхи фермын бригадир Нина Владимировна Шурыгинагай хөөрэхыень шагныт:

—Мал ажалай продукциин өөрын үные ерэхэ долоон жэл со[о] хэдэн дахин химдаруулха ёһотойди. Мүнөө манай фермэдэ үбэлд[өө] 1 литр һү абахын тула 1 түхэриг 4 мүнгэ гаргашалнабди. Тэрэнээ түхэриг 50 мүнгөөр гүрэндэ худ[ал]данабди. Үшөөл үнэтэй байна.

Энэ хөөрөөень һаалиин Мария Матвеевна Юрцева хал[уу]наар дэмжэнэ. Тэрэ хадаа өөрыгөө харууһалдаг 21 үнеэдэй тус бүриһөөнь 5 мянга шахуу килограмм һү энэ жэлдэ һаагаад байна.

Иигэжэ энэ фермын бүхы һаалишад холын бодолтойгоор, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилнэ. Тиимэл хадань Владимир Ильичын нэрэмжэтэ артелиин һү һаалиин 1-дэхи фермые Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкын филиал гэжэ зүбтэй нэрлэдэг ха.

Гансахан энэ ферм[эш]ье бэшэ, харин бүхы колхознь орон доторөө алдар суутай, түр[үү]дүй дүршэлэй һургуули болонхо[й]. Эндэ айлшадгүй үдэр гэжэ хо[ёр]. Советскэ Союзай элдэб нют[аг]уудһаа, харишье гүрэнһөө делег[ац]инууд, экскурсантнар ерэжэл б[айд]аг.

Владимир [И]льичын нэрэмжэтэ колхозой гэ[шүү]д «Һураха, һураха, үшөө дахин [һу]раха» гэһэн Ленинэй захяае нар[ин]ар бэелүүлжэ түрүү дүй дүршэл бус...та дам...уулаа үгэдэг, тии[гэжэ] зуу[р]аа өөһэдөөшье с... үргэлжэ һурсажа байдаг заншалтай.

Б. ДОНДОКОВ.

Горки [тос]хон, 1958 о[н,] декабрь.

Реда[ктор] Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

...ции: редакт... ...ΙΩΣ ...исем... Телефоны реда... ...туры и быта—3... ...экономики—47-59, ...пропаганды в мес... информаци...—33-14, ...междугородных перегово... ...Бурятской АССР...

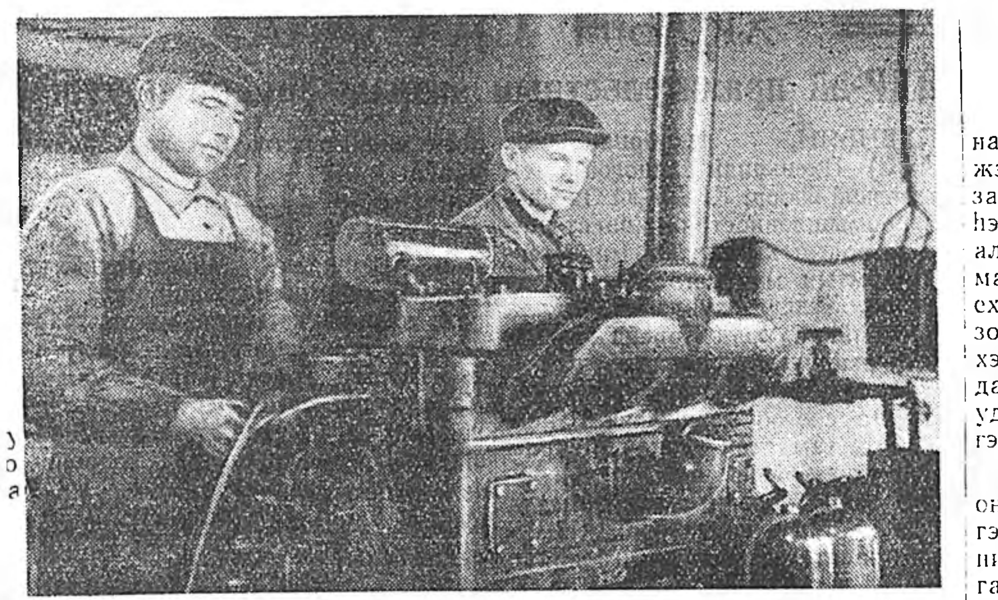

Кабанскын РТС-эй худэлмэришэд тракторнуудые һайнаар заһабарилжа байна. Эдэнэр IV квартал соо 26 трактор заһабарилхын орондо 28 трактор заһабарилан, шэнэ жэлые угтаба. **Зураг дээрэ:** А. А. Поломошнов, А. Г. Сарин гэгшэд тракторай мотор заһабарилжа байнад. Нүхэд Поломошнов, Сарин үдэрэйнгөө даабари 120—125 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

А. Мантаевай фото.

Механизаторнууд эмхитэйгээр ажаллана

Хэжэнгын аймагай «Коммунизм» колхозой гэшүүд партиин XXI съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, мүнөө эмхитэй һайнаар ажаллажа байна. Тус колхоз энэ жэлдэ хүдөө ажахынгаа бүхы хүдэлмэриис түрүүшынхеэ өөһэдынгөө техникээр хэһэн байна.

— Өөһэдын техникэтэй байхада амар даа. Бидэ хабар эртээр элдэб маркын 23 трактор, 12 комбайн, 27 сеялкэ болон бусад олон машина гүрэнһөө худалдажа абаа гээшэ һэмди. Хабарай тарилга, үбһэ, таряа хуряалга, малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл (барилгын модо, үбһэ, һолоомо шэрэлгэ), үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэлгэ гэхэ мэтэ механизмын хүсөөр, саг соонь үнгэргөөбди. Урдынхида орходоо эдэ хүдэлмэринүүд һураггүй түргэнөөр, хаһа саг соогоо, шанар һайнтайгаар, үнэгүйгөөр хэгдээ, — гэжэ колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Раднаев хөөрэнэ.

Теэд үнэхөөрөөшье тиимэл байха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, техникэтэй болоһон колхозууд урдынхидал бүхы юумэеэ МТС-тэ найдажархёод, [illegible]льгаа дэлгээгээд, амархан һуухэ [illegible]ргагүй болоо ха юм. Ушар иимэ[illegible]э өөһэдынгөө техникые зүбөөр, [illegible]тээсэ ехэтэйгээр ашаглаха гэжэ [illegible]олдохо ёһоороо оролдоо бшуу. [illegible]энь тон зүб.

[illegible]амар эртээр, таряа хуряалгын [illegible]эмсээр трактор, машинаа [illegible]улжа, гаражда оруулаад, дары [illegible]арилжа эхилхэ зорилго кол[illegible] механизаторнуудай үмэнэ [illegible]аһан байна. Теэд гаражшье, [illegible]скойшье тиихэдэ үгы байһан [illegible]ха хээхэ ёһотойб, ямар ар[illegible]гони болзор соо гараж, мас[illegible]ой болохоб гэһэн асуудал [illegible] байгаа. Энэ асуудалда [illegible] механизаторнууд өөһэдөө [illegible]а гэжэ шиидэһэн юм.

На[illegible]эртэ ехэ саһан ороо. Энэ [illegible]озой бүхы техникэ меха[illegible]удай гэрэй гү, али поле[illegible] газаагуур тарашанхай [illegible]йгаа. Тэрэ дары механи[illegible] суглаан боложо, бүхы [illegible] нэгэ газар суглуулха, [illegible]ерской, хүүзинсэ шэ[illegible]а гэжэ шиидээ һэн. [illegible] механизаторнуудай хү[illegible] мастерской, хүүзинсэ [illegible]рактор, машина нэгэ [illegible]агдаһан байна. Тии-

һээр байтар токарна станок болон бусад түхеэрэлгэнүүд тодхогдожо, техникээ өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилха аргатай болоод, мастерской соо «ДТ-54», «Беларусь» тракторнууд заһабарилагдажа эхилээ бэлэй. Тракторнуудые заһабарилхын хажуугаар колхозой механизаторнууд хүдөө ажахын машина заһабарилжа ороо. Энэ хүдэлмэрие колхозой механик нүхэр Диянов шадамар бэрхээр хүтэлнэ.

Тракторай заһабарилгада механизаторнууд Л. Ларионов, Н. Бороев, сеялкэ заһабарилаашад А. Михайлов, С. Балдуев, А. Саглуев гэгшэд эрхимээр хабаадана.

Колхозой техникэ графигай ёһоор заһабарилагдана. Мүнөө хэдэн «ДТ-54», «Беларусь» тракторнууд малай үбэлжэлгэдэ, барилгын хүдэлмэридэ ажаллажа байна. Механизаторнууд малай холын гүүртэ болон отарануудта үбһэ, һолоомо, түлеэ зөөнэ, түхеэрэн жэлдээ ажалладаг барилгын бригада модо таллуулна, шэрэнэ.

Партиин XXI съездын урда тээ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон артелиин механизаторнууд съездын нээгдэхэ үдэр болотор 10 трактор, январиин 15 болотор бүхы сеялкээ заһабарилха, комбайнһаа бэшэ машинануудай заһабарилгые ойрын үдэрнүүдтэ сүм дүүргэхэ уялга абаад, мүнөө бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана.

Колхозой правлени, партийна эхин организаци механизаторнуудтаа улаан булан түхеэрээ. Тэндэнь радиоприёмник, элдэб ном, газетэ, журнал болон бусад бии. Механизаторнууд үдэртөө гараж соогоо эдеэлдэг. Һүүлээрнь улаан булан соогоо орожо, 30—40 минута соо радио шагнадаг, шэнэ газетэ, журнал уншадаг болонхой.

Колхозой механизаторнууд КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй материалнуудтай танилсаад, ехээр һонирхобо. Эдэнэр хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар үнгэрһэн 5 жэлэй дүнгүүд болон саашанхи зорилгонууд тухай мэдээсэл дуулаад байхадаа, гүрэнһөө худалдажа абаһан техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр, ээзн ёһоор ашаглаха, хаһа саг соонь заһабарилха, техническэ харууһалга һайнаар хэхэ байһанаа мэдүүлбэ.

Д. Доржиев.

„Байгалай толон" 1959 ондо

Таба-зургаан жэлэй урда тээ манай литературын саашанхи хүгжэлтэ тухай асуудалай гарахада заатагүй иимэ үгэнүүд соностодог һэн:—«Ямар нэгэн журналтай гү, али ядахын сагта бэеэ дааһан альманахтай болоогүй һаа, урагшаа ехээр дабшажа бирахагүйбди, һайн зохёол бэшэхэдэшье дары сагтань хэблэхэ аргамнай тэрэ тэды ха юм даа... Бургизые хүлеэхэдэ дан удаан, «Бурят үнэндэ» багтахагүй гэхэ мэтэ...»

Теэд мүнөө үедэ эрхэ байдал тад ондоо болонхой. «Байгалай толон» гэжэ литературно-уран һайханай, нииитэ-политическэ журнал манайда гаража эхилһээр дүрбэн жэл гүйсэхээ байна. Энэ богонихон хугасаа соо манай бүгэдэ уншагшадта үргэнөөр мэдээжэ болоһон Жамсо Тумуновай «Алтан бороо», Даширабдан Батожабайн «Төөригдэһэн хуби заяан», Чимит Цыдендамбаевай «Түрэл нютагһаа холо», Иосиф Тугутовай «Анда нүхэд» гэжэ романууд журналда хэблэгдээ. Хүршэ һуудаг область, республиканууудаймнай нүхэдүүдһээ гадна. Хитадай, Энэдхэгэй, Солонгос ороной, Бүгэдэ Найрамдаха Монгол Арад Уласай зохёолшод журналаймнай хүдэлмэридэ саг үргэлжэ хабаадалсадаг. Дороһоо өөдэ ургажа ябаһан уран бэшэгшэд манай журналай хуудаһануд дээрэһээ уншагшадтаяа анха түрүүн танилсажа эхилһэн ушарнууд олон. Юрэнхы дээрэнь абажа хэлэхэдэ, журналнай литературын байдалые эдэбхитэй болгожо, тэрэнэй хүсэнүүдые өөрыгөө тойруулан нэгэдүүлжэ захалаа.

Энэ хөөрэлдөөн соогоо өөһэдынгөө саашанхи зорилгонууд тухай, энээнэй урда тээ тохёолдодог байһан алдуу, дутуунуудаа хайшан гэжэ зайсуулха тухайгаа, журналаа улам бүри һонирхолтой, удха, хэлбэри һайнтай болгохын түлөө юу хэжэ байһан тушаагаа тобшо тэдыгээр тогтохомнай.

Манай журнал юрэнхы дээрээ яһала олохон зохёол хэблэн гаргаа, нютаг нютагай авторнуудые хабаадуулаа гэлсэнэбди. Энэншье арсалтагүй зүб. Зүгөөр мүнөө үеын байдал харуулһан, ямар нэгэн шухала асуудал тобойсо табиһан гэхэ гү, тиимэ «барюубшатай», бүгэдэ нииитэдэ соностомоор (бага эхэшье хэмжээнэй) зохёол үшөөл гараагүй. Энэ гол дутагдалаа зайсуулхын тула манай редакци һүүлэй үедэ зарим тэды хэмжээнүүдые абажа байна. Тодорхойлон хэлэбэл, «Литература ба манай мүнөө үеын байдал» гэһэн нүхэр Леонид Соболевой элидхэл соо заагдаһанай ёһоор бидэнэр арад зонойнгоо алдарта мүнөөдэрые зураглан харуулһан зохёолнуудта тусхай анхарал табижа эхилээбди. Хүдөө нютагай ажалшадай байдалда боложо байһан хубилалтанууд тушаа уран зохёолшо Барадий Мунгонов яһала томохон роман бэшээ юм. Тэрээнинсь эдэбхитэдэй, уран зохёолшодой, шүүмжэлэгшэдэй уншажа үзэһэнэй һүүлээр манай редакцида үргэн ехэ зүбшэн хэлсэлгэ боложо дүүрэбэ. Авторта ба оршуулгашандань нилээд олон шүүмжэлхы ажаглалтанууд хэгдээ, зарим образуудаа мүлихэ, «бэе махабадтай» болгохо тушаа тодорхой дурадхалнууд оруулагдаа. Мүнөө тэдэнэр тусхай томилогдоһон редактортай хамта зохёолоо заһабарилан, хэблэлдэ бэлдэжэ байнад.

Тэрээнһээ гадна колхозой механизаторнуудай мүнөө үеын байдал тушаа бэшэгдэһэн Дондок Улзытуевай шэнэ пьесэ редакцида оронхой. Манай арадай эршэ зоригоор, эрмэлзэл оролдологоор мүндэлэн гараһан коммунистическэ ажалай бригаданууднаа эхилээд, бэшэ бэшэ шэнэ зүйлнүүд тушаа манай журналда зохёолоо дурадхахабди гэжэ хэдэ хэдэн уран зохёолшод мэдүүлбэ.

Энээнэй урда тээ хэблэжэ гаргаһан зохёолнууд соомнай удха найруулгаараа бирагүй, һулабтар юумэнүүд үсөөн бэшэ дайралдадаг байгаа. Энээн тушаа уншагшадай конференцинүүд дээрэшье, манай редакцида ерэһэн бэшэгүүд соошье нэгэтэ бэшэ заагдаһан байха. Зарим ушарта энэ дутагдал юунһээ болооб гэхэдэ, журналайнгаа бүхы зохёолнуудые заал һаа хоёр хэлэн дээрэ аб адляар гаргаха ёһотойбди, халташье ондоо болгобол «аюулда орохобди» гэһэн шэнгеэр бододог байгаабди. Тиимэһээ ехэнхи номернуудтай уншахада урин, үндэһэн бурят хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн байхын орондо «боро соохор» оршуулганууудаар дүүрэшэдэг һэн. Гэхэтэй хамта оршуулгашадые үргэнөөр хабаадуулжа, тэдэнэй урда шанга эрилтэ табидаггүй, харин «яаха аргагүй» газарнуудыень халта халта заһаад лэ орхижорхидог ушар байгаа. Мүнөө журналда хэблэхэ зохёолоо ород, бурят хэлэн дээрэ заатагүй нэгэн адляар гаргахын тула бүхы юумэеэ нэгэ хэлэнһээ нүгөө хэлэндэ оршуулха гэдэгээболинхойбди. Голлон һууха томо зохёолнууд, шухала удхатай шүүмжэлхы статьянууднаа бэшэнинь хоёр дэбтэртэмнай ехэнхидээ ондо ондоо байха болоно. Иимэ гурим тогтоохомнай манай зохёолшодые, илангаяа залуу бэшэгшэдые бүри багтаасатайгаар толилжо байха, тэдэниие дэмжэхэ арга олдохо бшуу.

Энэ жэлэймнай зургаадахи номерто уран зохёолшо Дамба Жалсараевай шүлэгүүд ганса ород хэлэн дээрэ толилогдожо байна. Яахадааб гэхэдэ, бурят хэлэн дээрэ тэдэнь үни хада өөрынь суглуулбаринууд соо оронхой ха юм. Үгышье һаа, эхилэн бэшэгшэдэй шүлэг, рассказуудые заатагүй хоёр хэлэн дээрэ хэблэжэ эхилһэнэй үрэ бии аал? Али хэлэн дээрэ бэшэдэг байнаб, тэрээн дээрээ хоолойнь хүсэд хонгёогоор соностодог болоһон хойно оршуулжа эхилбэл дээрэ гээшэ ха гэжэ һананабди.

Хоёр хэлэн дээрэ ондо ондоошогоор гаргадаг болоходоо өөһэдынгөө аха заха зохёолшодой бэшэһэн юумэнүүдые ород хэлэн дээрэ толилжо, үргэн нииитэ уншагшадай анхаралда табиха аргатай болохо байнабди. Ц. Доной, Д. Дашинимаевай, Солбонэ Туяагай болон бусадай бэшэһэн зохёолнуудые ород уншагшаднай оройдоо мэдэхэгүй шахуу байна бшуу.

Шэнэ жэлһээ хойшо «Ородой агуухэ зохёолшод», «Эхилэн бэшэгшэдэй хуудаһан», «Үхибүүдтэ», «Декадын урда тээ», «Ажахын хүгжэлтын асуудалаар» гэхэ зэргын шэнэ таһагуудые нээхэ зорилготойбди. Бурят уншагшадые ородой литературын гайхамшагта зохёолнуудтай танилсуулха гээшэ манай нэгэн шухала зорилго болоно гэжэ тоолонобди. Ушар иимэһээ ородой агуухэ зохёолшо А. Грибоедовэй «Ухаанһаа болоһон гасалан» гэжэ комедиие (оршуулгань Цэдэн Галсановай) һаяын номернуудта бурят хэлэн дээрээ хэблэхэ гэжэ хараалнабди. Тиигээ тиитэрээ энэ зохёолоор Бурят драмын театрта табигдаһан зүжэг Москвада болохоёо байгаа уран һайханай ба уран зохёолой декадын программада оруулагданхай.

Шэнэ жэлдэ хэблэгдэхэ бусадшье зохёолнууд редакциин һанда яһала бии. Нэн түрүүн залуу зохёолшо Исай Калашниковай «Һүүлшын сухарилта» гэжэ роман тухай хэлэжэ болоно. Манай нютагта Совет засагай илаһан тухай, шэнэ юртэмсэ байгуулхын түлөө арад зоной хэды шангаар тэмсэһэн тухай тэндэнь хэлэгдэнэ. Уран зохёолшод Жамьян Балданжабон, Цыден-Жап Жимбиев, Африкан Бальбуров болон бусад баһал эдэбхитэйгээр ажаллажа, томо томо зохёолнуудые дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Эдэ өөһэдымнай зохёолшодһоо гадна, холошье, дүтэшье ажаһуудаг ханинарнай журналай хүдэлмэридэ хабаадалсаха бэзэ гэжэ найданабди.

Энэ асуудалаар зарим тэды юумэ хэгдэжэ байна гэхэдэ болохо. Жэшээлхэдэ, энэдхэг, хитад хэлэнһээ оршуулдаг хүнүүдтэй холбоо барисаатай болонхойбди. Яһала һонирхолтой рассказууд, шүлэгүүд манда ерэнхэй. Энэдхэг ороной зохёолшон-коммунист Маника Бандопаддхай гэгшын повесть бии. Тэрээнһээ гадна, октябрь һарада үнгэрһэн Ази болон Африкын оронуудай уран зохёолшодой конференцидэ хабаадалсаха зуураа, Хоца Намсараевтай хамта нилээд олохон зохёолшодоор танилсаһан, хөөрэлдэһэн байгаабди. Бэе бэеынгээ бэшэһэн зохёолнуудые оршуулалсаха, өөһэд өөһэдынгөө орондо хэблэхэ гэжэ хэлсэһэн ушар олон. Тэрээнээ дүүрэлтэ болгожо эхилээбди. Үбэр Монголой уран зохёолшо Н. Сайнцогтын шүлэгүүд, хитад нүхэдэй рассказууд манай журналай зургаадахи номерто хэблэгдэн гаража байна. Бүгэдэ Найрамдаха Монгол Арад Уласай, Үбэр Монголой, Солонгосой, Чехословакиин, Болгариин болоод бусадшье зарим оронуудай журнал, хэблэлнүүдээр барисаа тогтоонхойбди. Эдэ бүгэдэмнай журналаа һонирхолтой, уншахада урматай болгохо талаар туһалха бэзэ.

Удха найруулгаһаа гадна, журналаймнай юрэнхы хэлбэри тухай (зосоонь ороһон зураг шэмэглэл, томо жэжэ үзэгүүдые тааруулалга гэхэ мэтэ) асуудалаар манай уншагшад нэгэтэ бэшэ бидэндэ хандадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, бурят хэлэн дээрэ дан жэжэ шрифтээр барлахада таарамжагүй, уншахада хүндэ, тиимэһээ һэлгүүлжэ болохогүй юм гү гэжэ бүлэг уншагшад хандаа һэн. Энэ гүйлтыень хаража үзөөд, зарим тэды (жэжээр аад, тодо хараар барлаха гэхэ зэргын) хубилалта оруулжа байнабди. Тэрээнһээ гадна, журналаа гоёон шэмэглэхэ хэрэгтэ уран бэрхэ зурагшадые, фотографуудые хабаадуулха байнабди.

Зохёолшодой ба бүхы эдэбхитэдэйнгээ туһаламжаар журналаа удха һайнтай, уран хэлбэритэй, уншагшадтаа хүндэтэй болгохо гээшэ манай эгээн шухала зорилго болоно.

Ч. Намжилов,
журналай редактор.

Редакцида ерэһэн бэшэгүүд

Бурят хэлэн дээрэ х[illegible] ажахын литература хо[illegible]

Хүдөө ажахые хурдан түргэ[illegible] хүгжөөхэ зорилгые совет ар[illegible] үмэнэ Коммунистическэ партиин биһаниинь хүн бүхэндэ мэдээ[illegible]. Манай республикын ажалшад б[illegible] совет арадтаяа хамта энэ зорил[illegible] бодотоор бэелүүлхэ гэжэ эр[illegible]зэнхэй. Хүдөө ажахыда түрүү [illegible] үргэнөөр нэбтэрүүлхын, түрү[illegible]лэй дүй дүршэлтэй танилсахы[illegible]ла колхознигууд хүдөө ажахы[illegible]тература уншадаг болоо. Ии[illegible] муудай ород хэлэн дээрэ [illegible] олон байбашье, түрэлхи бу[illegible]лэн дээрэ хэблэгдэһэн ному[illegible] хомор.

Республикын Хүдөө ажах[illegible]нистерство түрүүшүүлэй дүй[illegible]шэл үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, т[illegible] дүршэл, ажал харуулһан ном[illegible] түрэлхи хэлэн дээрэ хэблэн [illegible]ха тушаа мүртэй юумэ хэдэг[illegible] гээшэ ха.

Түрэлхи хэлэн дээрэ хэблэг[illegible] литературын ямар удхашана[illegible] малшад, таряашадта, хүдөө ажа[illegible] мэргэжэлтэд, студентнүүдтэ [illegible] шэнээн хэрэгтэй, туһатай байһ[illegible] хэлээдшье яалайб, бултанда мэд[illegible]жэ. Литератураһаа байха эл[illegible] плакат, бюллетень, таблица бу[illegible] хэлэн дээрэ үсөөн гаргагдана. Ула[illegible] Удын Горькиин нэрэмжэтэ библиотекэдэ, Хүдөө ажахын министерствэдэ иимэ номууд, плакадууд үгы шахуу.

Түрэл хэлэн дээрэ хүдөө ажах[illegible] литература олоор хэблэн гарга[illegible] болоо һаа яаха юм.

А. Тудунов, хүдөө ажахын техникумэй студент.

Таримал садынь... хорёогүй

Правлениин байшанһаа холо бэшэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид (Зэдэ) үрэ жэмэстэ сад тариһан юм. Энэ сад соо үнгын гоё һайхан модод: ара тужада ургадаг харабтар ногоохон намаатай хасуури, хуша, уһанай эрье шадар ургадаг мойһон, намартаа алтанхан набшаараа ялардаг уляаһан, хуһан бии даа! Теэд энэ һайхан садаа хорёолонгүй орхиһониинь эмшэлтэй.

Мүнөө энэ сад соонь хони, ямаан зоргоороо ябажа, мододой холтоһые эдижэрхидэг байна.

Һанаагаа зобоһон зарим нэгэ колхознигууд сад сооһоо хони, ямаадые үлдэжэ гаргадаг. Харин колхозой правлени сад тухайгаа һанаагаа зобоногүй.

Таримал саднай хэзээ хорёотой боложо, хони ямаад бэлшэхээ болихо юм гэжэ эндэхи зон хэлсэдэг болонхой.

Д. Цыренжапов.

Культурын хэрэгсэл хомор

«Улаан Бургалтай» (Тори) колхозой нэгэдэхи бригада томо, гоё һайхан клубтай, уншалгын залтай юм. Теэд энэ клуб ехэнхидээ хаалтатай байдаг. Гансал суглаанай болоходо нээгдэнэ. Һүүлшын хахад жэлэй туршада клуб соо оройдоол нэгэ лекци уншагдаһан байна.

Эндэ һонирхолтой юумэ үнгэргэгдэнэгүй. Залуушуулай клубтаа суглараад, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ гэхэдэ клуб хаалтатай байдаг. Клубта культурна хэрэгсэл тон хомор. Биллиард, шатар, домино гэхэ мэтэ, мүн спортивна нааданууд, волейбол, баскетбол, сана гэжэ оройдоо үгы юм.

Клубай хажууда мүнөө хүрэтэр киногой будкын баригдаагүй дээрэһээ кинокартина харуулагданагүй.

Б. Ойдопов.

ТОБШО ДОХЁО

Мартагдаһан хүүзинсэ. Закаменай аймагай «Дружба» колхоздо хүүзинсэ бии гэжэ нэрэтэй аад, тумэршэ дарханай зэр зэмсэг, алха дүшэ гэхэ мэтэ хэрэгсэл үгы юм. Гадна, хүүзинсын сонхонууд тэһэрхэй, үүдэниинь сэлеэтэй, булан тохойнь үмхиршэнхэй. Урдань эндэ ажалладаг тумэршэ дарханай үндэр наһатай боложо, ажалһаа гарахадань, колхозой правлени ондоо хүниие табяагүй байгаа. Тиимэһээ энэ хүүзинсэ иимэ задагай зайдан.

С. Аюшеев.

***

Будүүрхүү фотограф. Хоринн аймагай түб тосхондо аймпромкомбинадай мэдэлэй фотографи бии юм. Фотографиие даагша нүх[illegible] [illegible]дын ажалдаа хайша х[illegible] [illegible]жомдожо ерэ[illegible] [illegible]дү[illegible]

Мэргэжэлтын зүбшэл

Үбэлдөө овощь яажа ургуулхаб?

Республи[illegible] түб хото Улан-Удэдэ дүтын колхо[illegible]ртын овощь ехээр таридаг болонхой[illegible]бэ лабашье городоймнай дэлгүүр, мага[illegible]та овощь таһалдалтайгаар наймаал[illegible]. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, [illegible]рүүн эртын овощь таридаг колхозу[illegible]н ургаса хуряажа шаданагүй.

Үбэлэй үедэ [illegible] байрада агротехническэ заабари[illegible]ор, саг болзортонь овощь таряад, [illegible]өөр харууһалаа һаа, үндэр баян ург[illegible]атагүй хуряагдаха байна. Тиимэһээ, овощь тарилга тушаа нэгэ хэды һа[illegible]я хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Үгэрсэ, помидор[illegible]аһаа урид эдэ ургамалай эшэ (расс[illegible]ргүүлагдадаг юм. Декабрь һарада нар[illegible] һулаар шарадаг дээрэһээ үгэрсэ, [illegible]ор ургуулхадаа электрын гэрэл нэмэ[illegible]рэглэхэ шухала. Тиигээд январиин х[illegible]а наранай эл[illegible]шын хурса болоходон[illegible]инскэ» сортын үгэрсын рассадые эле[illegible] гэрэл хэрэг[illegible]лэнгүйгөөр ургуулжа б[illegible]

Үгэрсэ тарихын тула[illegible]эранай үрэһэ ингэжэ бэлэдхэдэг: үрэ[illegible]ь эгээн һайниинь шалэжэ абаха [illegible]й. Тиихын тула үрэһэ уһан соо [illegible]лгадаг юм. Тиихэдэ[illegible]эшээ хөөрэһы[illegible]яад, шэнгэһыень тарилгада хэрэгл[illegible]той. Хүндэ шанартай үрэһэн х[illegible]э орходоо 20—30 процент ехэ ургаса[illegible]

Үрэһые уһан сооһоо га[illegible]хатааха, тиигээд килограмм үрэһэн[illegible] грамм гранозан хэжэ, хороор сэбэр[illegible]рэгтэй. Тарилга хэхэдээ үрэ муутай[illegible] сэсэгүүдэй үсөөнөөр ургахын тула[illegible]а соохи агаарай температурые хуби[illegible]айха ухала. Тиихэдээ формалина[illegible]амаг 100) соо угаагдаһан мэшээ[illegible]дээрэһээ табижа хородоод, х[illegible]уһа [illegible]нэгдэһэн 6 сантиметр зузаа[illegible] хайрсаг соо хэхэ хэрэгтэ[illegible]. Ти[illegible]рэ хайрсагаа мэшээгэй бүдөөр хушаһан бэсэрээ, мүн лэ тэды шэнээн хүбхэн дээрэнь хээд, дулаан газарта табиха. Ямаршье сагта хайрсаг соо 35—37 градус дулаан байха ёһотой. Иимэ температуратай байбал, 10—12 час болоод, үрэһэн ургажа эхилхэ. Тэрэ үедэнь үрэһээ таз соо хэжэ, мүльһэ гү, али саһа хэһэн уһатай торхо руу (энэ торхотнай дулаан байра соо табигдаха ёһотой) табижархёод, тэндэхи температурын ноль градус болоһон хойно хоёр сүүдхэ байлгаад абаха хэрэгтэй. Һүүлээрнь торфо-утэгжүүлгэтэй горшоогхонууд соо, шадаа һаа, дэгнүүлээр хэгдэһэн кубигууд соо тарихада һайн.

Шалэжэ абаһан кубигууд соо ургамалай һайнаар ургахын тула 10 хүнэг уһанда 1 хүнэг үхэрэй аргал, 350 грамм суперфосфат, 100 грамм аммиачна селитра, 100 грамм калийна дабһа, нэгэ-нэгэ грамм зэдэй купорос болон бура, 75 грамм сернокислэ магни холижо, кубигуудта шэнгээжэрхёо һаа ехэл һайн байха.

Тииһэн бэеэрээ, кубигуудаа, теплицын тагууд дээрэ табижархиха. Тиигээд эшэ ургаһан нэгэ-нэгэ үрэһэ кубик бүхэндөө һуулгаад, утэгжүүлгэтэй элһээр 1—2 сантиметр зузаанаар хушаха ёһотой. Үрэһэ һуулгаһанайнгаа һүүлдэ гараараа гү, али тэбхэр модоор шоройень үлэ мэдэг дараад, тарилгаяа шэлээр хушадаг юм.

Теплицэ соохи агаарые ургамалай эшын бултайтар һүни үдэр илгадгүй 25—30 градусһаа доошо оруулхагүй. Эшын гарахатай сасуу хушаһан шэлээ абаха, тиигээд хүсэд на[illegible]шаһалтарнь температ[illegible] [illegible] һ[illegible] 18 гр[illegible] байлгаха хэрэгтэй. Рассадын бүри һайнаар набшаһалхада сэлмэг дулаан үдэр температурыень 30 градус хүргэхэдэ болохо.

Түрүүшын эшэнүүдэй бултайхада рассадаяа электрын гэрэлээр шаралсажа эхилхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ электрын үдэрэй гэрэлээр, юрын лампаар нэгэ доро шарахада ехэл һайн. Ингэжэ хоёр гэрэлээр шарахада рассада бүришье һайнаар ургадаг юм.

Нэгэ участогые 16 часһаа 24 час хүрэтэр, нүгөөдэ участогыень хахад һүниһөө үглөөнэй 9 час хүрэтэр гэхэ мэтээр хоёр халаан соо шарахада болохо. Бүрхэг үдэр байгаа һаань, үдэртөө нэмэжэ шараха, наратай сэлмэг байгаа һаань, гэрэлтүүлдэг түхеэрэлгэнүүдые байраһаань абажархиха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, эдэ түхеэрэлгэнүүд ургамалые наранай гэрэлһээ халхалжа болохо. Теплицынгээ шэлнүүдые тооһо шоройһоонь ходо сэбэрлэжэ, аршажа байха тон шухала. Һүниндөө һолоомо, һэеыгээр, хэһэн халхабшаар теплицэеэ хушажа, дулаан байлгаха хэрэгтэй.

Рассадын ургажа эхилһэнһээ хойшо нэгэ хэды саг үнгэрөөд байхадань, утэгжүүлгэтэй холиһон элһээр тэрэнээ хушадаг юм. Ургамалай шэнэ һалаатай боложо байхадань хоёрдохёо бүри зузаан шоройгоор хушаха хэрэгтэй.

Теплицэ соохи шииг ходо а[illegible]аглажа, 85 процент шахуу байлгаха зэргэтэй. Шииг нойто мэдэжэ байхын тулаа тэндэ гигрометр үлгэ[illegible] [illegible]арихадаа, мүн т[illegible] [illegible]этэй бэшэ, 35—50 [illegible] ёһотойбди. Дүрбэлжэн метр талмайда нэгэ хүнэг шэнгэн нэмэлтэ тэжээл оруулагдадаг байна.

Рассадын 25—30 хоноод байхада тэрэниие теплицэ сооһоо ургаха газартань һуулгадаг юм. Хэрбээ намартаа теплицэ соогоо газарай хүрьһэ бэлэдхээгүй байбал, утэгжүүлгэ, элһэ, хюрөөгэй хибэдэһэ холижо хэрэглэхэдэ болохо. Тэрээнһээ гадна Сэлэнгэ мүрэнэй эрьеһээ (зөөлэн элһэтэй газарһаа) абтаһан шорой нэмэбэл һайн байгаа. Огородой газарһаа шорой яашье абажа болохогүй, яахадааб гэхэдэ, иимэ газар дабһалиг, мүн элдэб халдабаритай үбшэндэ нэрбэгдэдэг байна. Рассада тариха хобоонууд соогоо 18—20 сантиметр зузаан шорой дэбдеэд, таби-табин сантиметр зайтайгаар гэхэ гү, али нэгэ дүрбэлжэн метр газарта 4—4 рассада һуулгадаг юм.

Помидор ургуулга зарим тэды онсо илгаатай байдаг. Тэрэнэй үрэһые эдеэнэй дабһатай холиһон уһан соо хэжэ сэбэрлэхэдээ һайса худхаһанайнгаа һүүлээр торхын оёорто тунаашыень түүжэ абаад, марганцева калиин хайламаг соо 20—30 минутын туршада байлгажа хородохо хэрэгтэй. Тиигээд сэбэр уһанда хэжэ, угааһанайнгаа һүүлээр хатаагаад, гранозанаар (килограмм үрэһэндэ 1—2 грамм) дахин хородохо хэрэгтэй. Тэрэнэйнгээ һүүлээр 3—4 грамм гү, али 10—17 [illegible]үрэһэнэй багтаха багахан хай[illegible] [illegible] ургамалаа таридаг юм. Тэр[illegible] [illegible] агаарайнь темп[illegible]атурые [illegible]дус, сэлмэг үдэр 25—30 градус хүрэтэр температурада байлгаад, теплицэ соогоо гэрэл ехээр оруулжа, шаралгаяа нэмээдэг. Помидор ургуулжа байхадаа теплицын шииг нойтые 60—70 процентдэ хүргэдэг юм. Помидорые үгэрсэһээ аминдань тариха хэрэгтэй.

Помидорой рассадын набшаһалжа эхилхэдэнь, нэгэ дүрбэлжэн метртэ 400 хэһэг һуулгадаг юм. Эшэнүүд хоорондоо 5—5 сантиметр зайтайгаар һуулгагдадаг. Һүүлээрнь 2 долоон хоног үнгэрөөд байхада эшэнүүдыень дахин бэе бэеһээнь холодуулан һуулгаад, электрын гэрэлээр шаража эхилдэг. Тиигээд нэгэ һара үнгэрөөд байхада дэгнүүлэй шорой соо хоёрдохёо һуулгадаг байна. Тэрэниие үгэрсэ тарилгада хэрэглэдэг шэнгеэр бэлдэдэг.

Рассадые хоёрдохёо шэнгэрүүлэн тариһанай һүүлээр нэмэжэ шаралгые үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. Гэрэлтүүлдэг түхеэрэлгэнүүдэй үсөөн байбал, зарим участогые 24 час соо миин байлгаһанай һүүлдэ шарахада болохо. Февралиин һүүлээр рассадаяа ургаха газартань тарижа эхилдэг юм. Газарта тариһанай һүүлээр нэмэжэ шараһанай хэрэггүй болодог, юуб гэбэл, энэ үедэ бүри үндэр болоод байдаг.

Март һара соо теплицын агаарай температура үдэрынь 30 градусһаа дээшэ боложо магад. Тиигэбэл ургасада хоро хүргэхэ байна. Ушар иимэһээ вентиляци хэжэ, агаарайнь температурые доошолуулжа байха ёһотой. Зүгөөр даншье ехээр хүйтэрүүлжэ болохогүй, үгэрсэ гээшэ[illegible]най ехэ хүйтэ тэсэдэггүй ургамал ха ю[illegible] [illegible]наа, үндэр [illegible]ргамалаа зүбе[illegible] болохо [illegible] [illegible]лян ургаса заа[illegible] [illegible]а.

[illegible]Levenко, Улан-У[illegible]